

II

NEMAČKA I USTAŠKO-DOMOBRANSKA DOKUMENTA

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 2. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU BANJE
LUKE I BRCKO-BIJELJINA«

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 93/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
2. IV. 1944 god. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

2

II PODRUČJA:

Banja Luka:

U podhvalu iz Banje Luke i Klašnice (14 km s.i. Banje Luke) u smjeru s. Devetina (10 km i. Klašnice) 29. III protjerani su partizani uz 7 poginulih i veći broj ranjenih.³ Vlastiti gubici: 1 ranjen.

Brčko – Bijeljina:

U podhvalu u s.i. Bosni sudjeluju i naše postrojbe iz Tuzle.⁴ Snage upućene u

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu Muzeia narodnog oslobođenja u Zagrebu (dalje: MNO–Zgb) a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb. 4'375–327.

² U dnevnim izvještajima operativnog odjeljenja Ministarstva oružanih snaga NDH tačkicama je označen izostavljeni tekst koji se pretežno odnosi na područja van Bosne i Hercegovine. Pored toga izostavljeni su i prilozi dnevnih izvještaja u kojima se govori o jačini i rasporedu naših jedinica.

³ Napad je izveden protiv jedinica 11. NOU divizije. Bliže o deistvu i gubicima jedinica te divizije vidi tom IV, knj. 23. dok. br. 156 i 160.

⁴ Vidi dok. br. 193.

smjeru Tuzla – Dokanj – V. Njiva (760) – greben Majevice pl. – s. Drijenča naišle su jače partizanske snage.⁵ U borbi je poginulo 12 partizana i više ih je ranjeno. Vlastiti gubitci: 3 poginula.

Djelat, vlast, zrakopl.: Vršilo je bojne zadaće, obskrbu četa i bacanje promičbenih letaka.

Djelat, nepr. zrakopl.: 'Neprijateljski zrakoplovi bombardirali su 30. III oko 1200 sati okolicu Imotskog. 2 domobrana i nekoliko građana ranjeno je.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich
(MP.)

BR. 171

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 3. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU KOSTAJ-
NICE, JAJCA, LIVNA I BRČKO - BIJELJINA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 94/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
3. IV. 1944. g. 0900 sati

I OBĆI PREGLED:

Napadaj neprijateljskih bombaša na Jasenicu kod Mostara i kolodvor Bos. Brod, Bihać i područje obale.

⁵ Odnosi se na 3. vojvođansku brigadu. Vidi dok. br. 10 i 79.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO–Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO–Zgb 4/328–330.

Podhvat naših snaga u području Bijeljina – Čelić razvija se uspješno.

II PODRUČJA:

Kostajnica:

U podhvat u 6 km s.z. Kostajnice neprijatelj u jačini 500 ljudi potisnut je u smjeru s.z. uz 20 poginulih partizana.²

Jajce:

U toku je podhvat naših snaga u području Jajca.³

Livno:

Završeno izvješće o podhvat Livno – Duvno (između Sinjskog i južnog dijela Livanjskog Polja), neprijateljski gubitci: 312 poginulih i 70 zarobljenih. Plijen: 6 strojnica, 59 pušaka, 12.000 svijetlećih naboja i veće količine ručnog vatrenog oružja, streljiva i opreme.⁴ (Dnevno izvješće br. 92.)

Brčko – Bijeljina:

31. III odbijeni su neprijateljski napadaji zapadno od ceste Brčko – Čelić,⁵ te južno od Koraja i jugozapadno od Bijeljine.⁶

Neprijatelj je protjeran iz Palanke (12 km j.z. Brčkog) i tom prilikom izgubio: 13 poginulih (20 ocienjeno) i 1 zarobljenog partizana. Plijen: 1 strojopuška i nekoliko pušaka.

Djelat, vlast, zrakopl.: Vršilo je izviđačke zadaće, te obskrbu četa i bacanje promičbenih letaka.

² Krajem marta i početkom aprila 1944. jedinice 7. NOU divizije rušile su željezničku prugu Kostajnica – Sunja. Tom prilikom došlo je do sukoba sa neprijateljem, ali naše jedinice nisu imale gubitaka. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 26, dok. br. 11 i 23.

³ Napad je bio usmeren protiv jedinica 1. proleterske divizije. Vidi dok. br. 14 i 35.

⁴ Na tom prdstoru dejstvovala je 1. brigada 9. NOU divizije. U borama od 27. do 31. marta 1944. ona je imala 2 poginula, 1 ranjenog i 2 nestala borca. Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 75.

⁵ Odnosi se na jedinice 36. NOU divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 10, 60, 79 i 92.

⁶ Na tom prostoru dejstvovala su tada brigade 16. NOU divizije. Vidi dok. br. 42.

đu njima „glavar stožera" part. „brigade")⁷ i 2 zarobljena.

Neprijatelj je odpočeo napadaje na Janju⁸ (jugoistočno Bijeljine). Protumjere su u toku.

Djelat, nepr. zrakopl.: Prigodom zračnog napadaja na Bihać 2. IV (Dnevno izvješće br. 94)⁹ bačen je veći broj manjih bombi (5 i 15 kgr.). Šteta je neznatna, ali su gubitci u ljudstvu osjetljivi. 2 domobrana poginula, 7 teško ranjenih, 27 njemačkih vojnika poginulo, a oko 50 ranjeno. Od građanskog stanovništva poginulo je 100 i ranjeno 80 seljaka koji su se vraćali s mise. 2 kuće su izgorile, nekoliko vagona je oštećeno, a više konja ubijeno. Ovom prigodom sudarila su se 2 neprijateljska zrakoplova u zraku. Jedan je eksplodirao, a drugi izgorio. Posada drugog zrakoplova iskočila je padobranima od kojih je 9 živih uhvaćeno (među njima 1 Židov Goldstein, a jedan navodno bivši jugoslovenski častnik). Protuzrakoplovna obrana Sarajeva srušila je 3. IV jedan neprijateljski četvromotorni zrakoplov 2 km j. Sarajeva. Za sudbinu posade ne zna se. Prigodom bombardiranja Jasenice kod Mostara (Dnevno izvješće br. 94) nije bilo žrtava. Oštećene su želj. postaje Rodoč i Bačevići. Kod s. Rastošnice (23 km i. Tuzle) bacili su nepr. zrakoplovi odielo i obuču partizanima.¹⁰

⁷ U tim borbama nije poginuo nijedan naš komandant brigade, već je samo lakše ranjen komandant 5. vojvođanske brigade. Vidi dok. br. 60.

⁸ Taj napad je 31. marta 1944. izvela 17. majevička brigada. Vidi tom IV, knj. 23, dok. br. 163.

⁹ Vidi dok. br. 171.

¹⁰ Riječ je o anglo-američkim avionima koji su tada bacali ratni materijal jedinicama NOV i POJ.

Osobitosti:

Noću 30/31. III odbijen je napadaj na posadu s. Mrkotić (5 km si.s. Teslića). Napadaj su izgleda izveli četnici. U području Bihaća part. su opljačkali selo. U Srebreničkom i Vlaseničkom kotaru partizani žurno novače mladiće.¹¹ U okolici Zvornika zabranili su četnici seljacima dolaženje i donošenje namirnica u grad.

Dogodaji na prugama:

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.) Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
rHELBICH)
Helbich

BR. 173

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 5. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU JAJCA,
TRNOVA I BRČKO - BIJELJINA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 96/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

5. IV. 1944 g. 0900 sati

I OBĆI PREGLED:

Uzpjeshni podhvat u području Bijeljine, Hrv. Mitrovice,² Karlovca i istočne Krndije.

¹¹ Na tom području tada su djelovale jedinice 17. NOU divizije. Vidi dok. br. 168.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/334–336.

² Sremska Mitrovica

đu njima „glavar stožera“ part. „brigade“) ⁷ i 2 zarobljena. Neprijatelj je odpočeo napadaje na Janju ⁸ (jugoiztočno Bijeljine). Protumjere su u toku.

Djelat, nepr. zrakopl.: Prigodom zračnog napadaja na Bihać 2. IV (Dnevno izvješće br. 94) ⁹ bačen je veći broj manjih bombi (5 i 15 kgr.). Šteta je neznatna, ali su gubitci u ljudstvu osjetljivi. 2 domobrana poginula, 7 teško ranjenih, 27 njemačkih vojnika poginulo, a oko 50 ranjeno. Od građanskog stanovništva poginulo je 100 i ranjeno 80 seljaka koji su se vraćali s mise. 2 kuće su izgorile, nekoliko vagona je oštećeno, a više konja ubijeno. Ovom prigodom sudarila su se 2 neprijateljska zrakoplova u zraku. Jedan je eksplodirao, a drugi izgorio. Posada drugog zrakoplova iskočila je padobranima od kojih je 9 živih uhvaćeno (među njima 1 Židov Goldstein, a jedan navodno bivši jugoslovenski častnik). Protuzrakoplovna obrana Sarajeva srušila je 3. IV jedan neprijateljski četvoro-motorni zrakoplov 2 km j. Sarajeva. Za sudbinu posade ne zna se. Prigodom bombardiranja Jasenice kod Mostara (Dnevno izvješće br. 94) nije bilo žrtava. Oštećene su želj. postaje Rodoč i Bačevići. Kod. s. Rastošnice (23 km i. Tuzle) bacili su nepr. zrakoplovi odielo i obuću partizanima. ¹⁰

⁷ U tim borbama nije poginuo nijedan naš komandant brigade, već je samo lakše ranjen komandant 5. vojvođanske brigade. Vidi dok. br. 60.

⁸ Taj napad je 31. marta 1944. izvela 17. majevička brigada. Vidi tom IV, knj. 23, dok. br. 163.

⁹ Vidi dok. br. 171.

¹⁰ Riječ je o anglo-američkim avionima koji su tada bacali ratni materijal jedinicama NOV i POJ.

Osobitosti:

Noću 30/31. III odbijen je napadaj na posadu s. Mrkotić (5 km s.i.s. Teslića). Napadaj su izgleda izveli četnici. U području Bihaća part. su opljačkali selo. U Srebreničkom i Vlaseničkom kotaru partizani žurno novače mladiće.¹¹ U okolini Zvornika zabranili su četnici seljacima dolaženje i donošenje namirnica u grad.

Dogodaji na prugama:

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.) Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
fHELBICH)
Helbich

BR. 173

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 5. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU JAJCA,
TRNOVA I BRČKO - BIJELJINA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 96/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
5. IV. 1944 g. 0900 sati

I OBOI PREGLED:

Uzpjeshni podhvat u području Bijeljine,
Hrv. Mitrovica,² Karlovca i istočne Krn-
dije.

¹¹ Na tom području tada su dejstvovalе jedinice 17. NOU divizije. Vidi dok. br. 168.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/334–336.

² Sremska Mitrovica

II PODRUČJA:

- Jajce:* Podhvat u području Jajca uspješno se nastavlja. Ustanovljeno je novo prikupljane neprijatelja oko Jajca.³
- Sarajevo:* Partizani u području Kijeva (6 km j.z. Trnova) odbijeni su prema jugu⁴. Trnovo je zauzeto unatoč jakog neprijateljskog otpora (Dnevno izvješće br. 85).⁵
- Brčko-Bijeljina:* Južno od Čelića i s. Mitrovići (20 km i.j.i. Čelića) ustanovljene su jače partizanske snage. Neprijateljski gubitci u području s.i. Bosne od 31. III do 2. IV. iznose: 211 poginulih (od toga 55 častnika) i 34 zarobljena.⁶
Plien: 30 pušaka.
- Livno:* Opaženo je prikupljanje jačih part. snaga 6–10 km s.z. od Livna.⁷
- Djelat, vlast, zrakopl.:* Izviđanje bojne zadaće, obskrba četa i bacanje promičbenih letaka.
- Osobitosti:* Kod Metkovića zarobljeno je 5 članova posade pogođenog neprijateljskog bombaša.

³ Na tom području tada su djelovale jedinice 1. proleterske divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 14, 15 i 148.

⁴ Borba je vođena sa 2. krajiškom brigadom. Vidi dok. br. 50 u ovoj knjizi i izvještaj Štaba 27. NOU divizije od 14. maja 1944. Štabu 3. korpusa NOVJ o dejstvima u aprilu (dok. biće objavljen u tomu IV, knj. 25).

⁵ Odnosi se na izvještaj operativnog odjeljenja Ministarstva oružanih snaga NDH od 25. marta 1944. u kome se kaže:

„Nakon ogorčene borbe povukla se milicija sela Trnova (22 km j. Sarajeva) ispred jače skupine partizana. Partizani su ušli u Trnovo.“ (Mikrofilm reg. br. MNO – Zgb 4/303–305 u Arhivu V. I. I.)

⁶ Naši gubici su netačno prikazani. Sem 5. vojvodanske brigade, koja je tada imala 12 mrtvih i 37 ranjenih boraca i rukovodilaca, i Posavsko-trebavskog NOP odreda, koji je imao oko 30 zarobljenih i ubrzo potom oslobođenih boraca, jedinice 16, 36. i 38. divizije tih dana nisu imale gubitaka. Vidi dok. br. 8, 10, 60, 82 i 167.

⁷ Odnosi se na jedinice 9. NOU divizije. Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 75.

Kod Stona (24 km j.i. Metkovića) pao je 1 neprijateljski bombarder.

U toku noći 31. III/1.IV jače partizanske snage napale su Tesličku četničku brigadu u Simićima (4 km z. Teslića) te je razpršili.⁸ Četnici su se povukli na Kaćun (2 km z. Teslića).

Partizani u području Sinj – Livno odvođe mužkarce, žene i djecu u području 18 km s.z. Glamoča.⁹ 12.5 km i.s.i. Trebinja uništen je most na ž. pruzi Trebinje – Lastva.¹⁰

Događaji na prugama: Na pruzi Sunja – Bos. Novi 4. IV u 0005 sati između ž.p. Sunja i Majur uništena je i prevrnuta pruga u duljini od 600 metara, a u ž. postaji Majur zapaljeno 300 pragova. Promet je prekinut.¹¹
Na pruzi Sarajevo – Mostar 2. IV u 1000 sati jedan neprijateljski zrakoplov prekinuo je bombama na 4 mjesta prugu kod želj. postaje Mostar.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

⁸ Vidi dok! br. 6, 71 i 73 u ovoj knjizi i tom IV, knj. 23', dok. br. 156.

• U drugoj polovini marta 1944. njemačke jedinice su vršile pokolj stanovništva u selima oko Sinja, oa se narod sklanjao kod najbližih jedinica NOVJ. Opširnije o tome vidi tom V. knj. 26. dok. br. 126. 164 i 165.

¹⁰ Most su srušile jedinice 12. hercegovačke brigade. Vidi dok. br. 38.

¹¹ Akciju je izvela 1. brigada 7. NOU divizije u sadejstvu sa 2. diverzantskim bataljonom (vidi tom V, knj. 26, dok. br. 105).

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 7. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU BOSANSKOG
NOVOG, DERVENTE, BRČKO - BIJELJINA I O ZAUZI-
MANJU UMCANA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 98/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

7. IV 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Uzpjesni podhvati južno od Zagreba i kod Bos. Novog. Uzletišta kod Banja Luke napadnuto od neprijateljskog zrakoplovstva.

II PODRUČJA:

Bos. Novi:

U području 12 km s.z. Bos. Novog odbacene su nakon jakog otpora jače neprijateljske snage.² Neprijateljski gubitci: 26 poginulih. 10 ranjenih i 2 zarobljena. Vlastiti gubitci: 2 poginula i 10 ranjenih.

Derventa:

Partizani i četnici napali su 5. IV naše uporište (1 vod) na Počivaljci (12 km j.j.i. Dervente) te ga svladali.³ Jedan dio ljudstva zarobljen je a drugi nestao.

Brčko – Bijeljina:

U nastavku podhvata na crti Brčko – Čelić potisnut je neprijatelj uz 22 poginulih, 6 zarobljenih, 2 prebjegla i preko

* Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/342–344.

² Odnosi se na jedinice 7. NOU divizije. Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 28.

³ Podatak je neistinit, jer su se četnici tada zajedno sa Nijemcima borili protiv partizana. Pomenuti napad izvršile su jedinice 12. krajiške brigade. Opširnije o tome vidi dok. br. 73.

60 ranjenih part.⁴ Plien: 4 puške i sanduk streljiva.

Sarajevo:

Njemačke snage⁵ zauzele su nakon jakog neprijateljskog otpora s. Umčane⁶ (18 km j.j.z. Sarajeva). Neprijatelj se povukao prema j. istoku.

Djelat, vlast, zrakopl.: Bojne zadaće, izviđanja, obskrba i bacanje promičbenih letaka.

Djelat, nepr. zrakoplovstva:

6. IV u 1130 sati oko 36 neprijateljskih zrakoplova bombardirali i tukli strojničkom vatrom uzletišta Zalužani kod Banje Luke. Na uzletištu je uništeno 4, a oštećeno 10 naših zrakoplova. Poginuo je nadporučnik Cvitan Galić te još 4 zrakoplovca, a ranjeno je: 1 zrakoplovni dočastnik i 6 zrakoplovaca. Na njemačkom uzletištu izgorilo je 6 zrakoplova.⁷

6. IV srušio se 1 neprijateljski zrakoplov kod Rudinščine (11 km j.z. Novog Marofa).

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik

(HELBICH)

Helbich

⁴ Borba je vođena sa 3. i 5. vojvođanskom brigadom, koje su u borbama od 1. do 7. aprila imale 4 mrtva i 9 ranjenih boraca. Vidi dok. br. 79 i 92.)

⁵ Odnosi se na jedinice 7. SS divizije „Princ Eugen“. Vidi dok. br. 177, napomenu br. 4 i 5.

• Borba je vođena sa jedinicama 27. divizije. Opširnije o tome vidi izvještaj njenog Štaba od 14. maja 1944. Štabu 3. korpusa NOVJ (dok. biće objavljen u tomu IV, knj. 25).

⁷ U izvještaju operativnog odjeljenja Ministarstva oružanih snaga NDH od 8. aprila 1944. o tome se kaže:

„Naknadno je ustanovljeno da je pri napadaju neprijateljskih zrakoplova na uzletišta Zalužani (kod Bania Luke) uništeno 11 naših zrakoplova, a 20 oštećeno, dok je njemačkih 16 uništeno.“ (Mikrofilm reg. br. MNO – Zgb 4/345 – 347, u Arhivu V. I. I.)

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 9. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD BOSANSKE KRUPE
DERVENTE, BIJELJINE I ŠABANACA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 100/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽNIČKIH SNAGA
9. IV 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

II PODRUČJA:

Bos. Krupa: Podhvatom u području zapadno – jugo-
zapadno Bos. Krupe odbačen je neprija-
telj iz s. Radića (8 km j.z. Bos. Krupe)
uz 34 poginula i 21 zarobljenog parti-
zana.²

Derventa,: Od 60 nestalih domobrana na uporištu
Počivaljci (12 km j.j.i. Dervente) nak-
nadno se prikupilo 20 domobrana⁵
(dnevno izvješće br. 99).

Bijeljina: 12 km j.z. Bijeljine raspršena je jedna
neprijateljska sat uz 10 poginulih **par-**
tizana.⁴ Plien: 1 oklopni samovoz i 1 mo-
tor-kotur.

Sarajevo: Nadiranjem sa sjevera njemačke su čete
zauzele s. Ostojići i Šabance⁵ (7 i 9 km

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/348–350.

² Drugi bataljon 6. krajiške brigade u toj borbi imao je 4 mrtva i 16 ranjenih boraca. Opširnije o tome vidi dok. br. 49.

³ Vidi dok. br. 174.

⁴ Na tom prostoru su tada dejstvovalе jedinice 16. NOU divizije. Iz njihovih izvještaja se ne vidi da su pretrpjele tolike gubitke. Vidi dok. br. 42.

⁵ Odnosi se na dijelove 7. SS divizije. Vidi dok. br. 174.

s.Z. Trnova), Kod k. 1586 (5.5 km s.z. Trnova) uništen je 1 partizanski stožer podpunim topovskim pogodkom.⁶ Daljni podatci još nisu javljeni.

Djelat. vlast, zrakopl.: Uspješno su bombardirani partizanski postavi na desnoj obali r. Neretve na crti: Orlov Kuk – k. 723 – k. 455 i k. 471 (20 km j.i. Konjica). Osim bojnih zadaća zrakoplovstvo je vršilo obskrbu i prienos tvoriva.

Djelat, nepr. zrakopl.: 3. IV oko 0900 sati bombardirana je iz zraka okolica Šekovića (26 km j.j.i. Tuzle) bez većeg učinka.

U toku manjih djelatnosti kod s. Badljevine i Prijedora poginulo 6 partizana, a zaplijenjeno 2 puške.

7. IV prijavilo se podhvatnom zapovjedništvu Križevci 7 vojnih neposlušnika, a podhvatnom zapovjedništvu Kostajnice 3 vojna neposlušnika.

Dogodaji na prugama: Na pruzi Konjic – Mostar 3. IV u 233t) sati napadnut je teretni vlak koji ie naišao na minu između ž.p. Lisičići i Ostrožac. Stroj i službena kola iskočila, a teretna su djelomično spaljena.⁷

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zast. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik

(BESTALL)

(M.P.) Bestall

⁶ Prema izvještaju Štaba 27. NOU divizije od 14. maja 1944. tada na toj prostoriji nije bio uništen nijedan štab naših jedinica (dok. biće objavljen u tomu IV, knj. 25).

⁷ Napad na voz je izveo Ramski NOP odred. Opširnije o tome vidi dok. br. 86.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 10. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 101/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
10. IV 1944 g. 0900 sati

I OBĆI PREGLED:

Veći uspjesi u podhvatima kod Sunje, Bos. Novog, Karlovca, Knina, Brčkog i Trebinja.
Ustikolina je oslobođena.

II PODRUČJA:

Bos. Novi:

U podhvatima s. i. Bos. Novog odbijeni su napadaji jakih part. skupina (jačina oko 2 bojne) uz 63 poginula i 8 zarobljenih partizana.²
Prigodom progona odbačenog neprijatelja sa ceste sjeverno Nebljusi i južno Otoke poginula su 3 partizana i zaplijenjena je 1 strojnica.⁸

Jajce:

Podhvatom jugoiztočno Jajca u toku 7. IV neprijatelj je prisiljen na povlačenje u smjeru sjevera i sjeveroiztoka te pokušava prijeći r. Vrbas sieverno od Jajca. Miniranjem mosta spriečen je prelaz partizanima.⁴ Podhvat za uništenje partizana nastavlja se.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/351–353.

² Borba je vođena sa 2. i 3. bataljonom 11. krajiške brigade. Tom prilikom bataljoni su imali 3 mrtva, 6 ranjenih i 2 nestala borca. Vidi dok. br. 49.

⁸ Na komunikaciji Bihać – Nebljusi – D. Lapac tada su djelovale jedinice 6. proleterske divizije. Vidi dok. br. 166.

* Odnosi se na 13. proletersku brigadu „Rade Končar“. Njoj tada nije uspjelo da se prebaci u zapadnu Bosnu, već je to učinila 22. aprila. Vidi dok. br. 14, 94 i 177.

- Bugojno:* 7. IV odbijen je napadaj partizana na Bugojno. Upućena su pojačanja posadi u s. Veselu (3 km j.z. Bugojna), koje je obkoljeno od partizana.⁵
- Brčko – Bijeljina:* U toku 7. IV odbijeni su napadaji partizana na naša uporišta j.z. Palanke (12 km j.z. Brčkog) i u Koraju. Poginulo 22 i zarobljeno 14 partizana.⁶ Plien: 1 stroj-nica, nešto ručnog vatrenog oružja i strjeljivo. Naši razviđački dieleovi pročistili su područje južno od Bijeljine.
- Goražde – Foča:* 9. IV njemačke i naše snage zauzele su Ustikolinu (9 km s. Foče) koja je prolazno bila u partizanskim rukama.⁷
- Djelat, vlast, zrakopl.:* Na području Papuka bombardirana su obskrbna skladišta partizana u Zvečevu, Vočinu i Slatinskom Drenovcu. Osim toga zrakoplovstvo je vršilo bojne zadatke, izviđanja, snimanja, prienos strijeljiva i bacanje promičbenih letaka.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zast. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(BESTALL)
(M.P.) Bestall

⁵ Napad na s. Veselu izvela je 7. krajiška brigada. Opširnije o tome vidi dok. br. 86.

• U tom napadu 5. vojvođanska brigada imala je 3 poginula, 3 teže i 7 lakše ranjenih boraca. Na Koraj ona tada nije napadaja. Vidi dok. br. 92.

⁷ U Foči se tada nalazila 16. muslimanska brigada. Vidi izvještaj Štaba 27. divizije od 14. maja 1944. Štabu 3. korpusa NOVJ za april (dok. biće objavljen u tomu IV, knj. 25).

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 11. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU JAJCA,
MRKONJIĆ-GRADA, KALINOVICA I FOČE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 102/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
11. IV 1944. g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Foča je oslobođena.
Pojačana zrakoplovna i podmornička
djelatnost na obalnom području.
U Varcar Vakuf ušli su partizani.

II PODRUČJA:

Jajce:

Završen je podhvat u području j.i. Jajca.
Ukupni neprijateljski gubitci: 103 po-
ginula (2 častnika), 37 zarobljenih i
mnogo ranjenih partizana.² Plien: 2
strojnice, 46 pušaka, 2 strojosamokresa,
strijelivo i 15 konja.
9. IV partizani su ušli u Varcar Vakuf.⁸
Pojednosti još nisu javljene. (Spoj
dnevno izvješće br. 97/44).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/354–356.

² S namjerom da se iz srednje Bosne prebaci preko rijeke Vrbasu u zapadnu Bosnu, 13. proleterska brigada „Rade Končar“ se prikupila na prostoru Jajce – Vijenac – Biokovina. Otkrivši to, neprijatelj je, 5. aprila 1944, porušio most na Vrbasu i u napadu koji je trajao do 9. aprila odbacio ju je sa sektora Jajce na sektor s. Umoljani – s. Koričani – Petrovo polje – s. Vitovlje. U tim borbama brigada je imala 22 poginula, 1 ranjenog i 17 zarobljenih boraca. Opširnije o tome vidi izvještaj Štaba 13. proleterske brigade „Rade Končar“ od 1. maja 1944. Štabu 1. proleterske divizije o borbama u aprilu. (Arhiv V. I. I., reg. br. 23/2, k. 727.) O tome vidi i dok. br. 14, 94 i 176 u ovoj knjizi.

³ U Mrkonjić-Gradu su tada bili dijelovi 13. krajiške brigade. Opširnije o borbama oko mjesta vidi dok. br. 40, 45 i 132.

- Kalinovik:* Prije nekoliko dana odpočeo je podhvat južno od Sarajeva. Isti se uspješno nastavlja. 9. IV njemačke snage ušle su u Kalinovik i uzpostavile vezu s njemačkom južnom podhvatnom skupinom.⁴
- Foča:* U produženju podhvata u smjeru Goražde – Ustikolina njemačke čete zauzele su 9. IV Foču.⁵ Podhvat se nastavlja.
- Djelat, vlast, zrakopl.:* Vršilo bojne zadaće.
- Djelat, nepr. zrakopl.:* Živa neprijateljska zrakoplovna razviđačka djelatnost nad obalnim područjem.
- Osobitosti:* U blizini kolodvora u Metkoviću u posebničkom stanu ubili su partizani 2 ustaše, a 3 su teško ranili. U Imotskom ubijen je navodno četnički kapetan Lujo Kargotić, zapovjednik četničkog bataljona u Stolcu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zast. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(BESTALL)
(M.P.) Bestall

⁴ i ⁵ U izvještaju Komande Zapada od 10. aprila 1944. o tome se kaže:

„... Balkan...

...V. SS-brd. korpus: 7. SS-brd. div.: Naše snage, koje su se sjedinile kod Kalinovika u svome daljem nastupanju ka istoku, slomivši otpor neprijatelja, koji je imao gubitke, zauzele su Foču, a bande se povukle ka istoku i jugu...” (Arhiv V. I. I., reg. br. mikrofilm Minhen N-9/741–877.) Na prostoru Foča – Kalinovik tada je dejstvovala 27. NOU divizija. Opširnije o tome vidi izvještaj njenog Štaba od 14. maja 1944. Štabu 3. korpusa NOVJ o dejstvima u aprilu (dok. biće objavljen u tomu IV, knj. 25).

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 15. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU DOBOJ -
TESLIĆ I KOD DIVUŠE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 106/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
15. IV 1944 g. 0900 sati

I OBĆI PREGLED:

Podhvat u području Doboj–Teslić uspješno je završen.
Brojni napadaji neprijateljskog zrakoplovstva na obalnom području i polaganje mina na Dunavu.

II PODRUČJA:

Kostajnica:

Noću 12/13. IV jače partizanske snage napale su naše uporište u s. Divuša (13 km j.z. Kostajnice). Neprijatelj je odbijen bez vlastitih gubitaka.² Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Doboj–Teslić:

U podhvat u području Doboj – Teslić 12. IV poginulo je 20, a zarobljen 21 partizan. Zaplijenjena su 3 teška bacača, 1 laki bacač, više pušaka i raznog tvoriva.³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/365–367.

² Napad na s. Divušu je izveo jedan bataljon 1. brigade 7. NOU divizije. Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 47.

³ Borba je vodena sa jedinicama 11. NOU divizije. Međutim, podaci o našim gubicima su netačni. U prvoj polovini aprila ukupni gubici svih jedinica divizije su bili: 8 mrtvih, 2 ranjena i 11 nestalih boraca. Vidi dok. br. 71 i 193.

Osobitosti: Prigodom borbi 10. km j.i. Koraja (29 km z.j.z. Bijeljine) opaženo je da neprijatelj raspolaže velikom količinom strijeljiva, mnogobrojnim strojnicama i protuoklopnim puškama.⁴ (Spoj dnev. izv. br. 103 – osobitosti).

Događaji na prugama: Na želj. pruzi Bos. Novi – Banja Luka noću 9/10. IV između ž.p. Kozarac i Hadžimehtić partizani su porušili želj. prugu i prevrnuli je niz nasip u dužini od 1300 metara.⁵

Na želj. pruzi Bos. Novi – Bihać 12. IV između želj. postaje Blatna i Otoka minama je oštećena želj. pruga i most razpona 15 metara.⁶ Popravci su u toku.

Na želj. postaji Sl. Brod 14. IV u 1600 sati omogućen je promet po jednom kolosjeku. Promet Sl. Brod – Bos. Brod još je u prekidu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) Helbich

⁴ Odnosi se na borbu koja je 12. aprila 1944. vođena s 5. vojvođanskom brigadom. Vidi dok. br. 92.

⁵ Prugu su rušile jedinice 4. NOU divizije. Vidi dok. br. 49.

• U izvještaju Dragana Marina, delegata 4. NOU divizije, od 28. aprila 1944. Štabu divizije o akcijama diverzantskih četa „Grmeč“. „Kozara“ i „Prošara“ o tome se kaže:

„Četa „Grmeč“: 12. IV o. m. Potrgana pruga Blatna – Otoka u dužini 259 m, bačen jedan most na cesti duž 12 metara betonom. Bačen jedan most na pruzi 5 m...“ (Arhiv V. I. L., reg. br. 24–2, k. 678 A.)

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 17. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 108/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
17. IV 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Podhvati u sjeveroistočnoj Bosni i u području Jajca uspješno se nastavljaju.

II PODRUČJA:

Bihać: Na odsjeku Dobro Selo – Suvaja (36 i 48 km j.j.i. Bihaća) jače skupine partizana vrše prepade na obškrbnu cestu.² 14. IV napadnuta je obškrbna preselica vatrom bacača. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 1 ranjen. Pristiglim pojačanjem preselica se probila.

Livno: Noću 13/14. IV odbijeni su manji napadaji part. na Livno iz s.z. smjera.³

Jajce: 15. IV poduzela je 1 borbena skupina podhvati u cilju oslobođenja Varcar Vakufa.⁴ Vlastito zrakoplovstvo bombardiralo je i tuklo strojničkom vatrom pri-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/371–373.

² Odnosi se na jedinice 6. proleterske divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 166.

³ Na prostoru sjeverozapadno od Livna tada su djelovale jedinice 3. proleterske (krajiške) brigade. Vidi dok. br. 78.

⁴ i ⁵ O borbama za Mrkonjić-Grad vidi dok. br. 61 i 157.

kupijanje partizana (300 ljudi i 150 tovarnih konja) sjeverozapadno od Jajca.⁵

- D. Vakuf: 14. IV odbijen je slab neprijateljski napadaj na D. Vakuf.⁶
- Brčko – Bijeljina: Podhvat u sjeveroistočnoj Bosni nastavlja se. Neprijatelj se povlači u jugozapadnom smjeru.⁷
14. IV čišćeno je područje Srb. Trnova (15 km j.z. Bijeljine). Istog dana progonjena je i razpršena 1 part. skupina u području Bijeljine. Neprijateljski gubitci: 19 poginulih, 55 zarobljenih partizana, a 233 partizanska suradnika i pomagača su uhićena.⁸ Plien: 20.000 puščanih naboja, 16 pušaka, ručno vatreno oružje i 3 sprave za obskrbu tvorivom iz zraka.
- Sarajevo: Nastavlja se progon neprijatelja preko Umoljana (18 km z. Trnovo) u smjeru juga i jugozapada.⁹
- Višegrad: 14. IV jedna vlastita borbena skupina stigla je u Višegrad i Dobrun radi zatvaranja crte: Dobrun – Doboj protiv prodora komunista iz Srbije.

⁶ Deveta krajiška brigada je tada manjim dijelovima vršila demonstrativni napad na D. Vakuf. Opširnije o tome vidi dok. br. 144.

⁷ Ta dejstva izvodila je 13. SS Divizija („Handžar“). Tada su vođene žestoke borbe sa 4. vojvođanskom brigadom i Mačvanskim NOP odredom na prostoru s. Atmačić – s. Trnova – s. G. Piliće. Po naređenju Štaba 16. NOU divizije brigada i odred povukli su se 12. aprila ka s. G. Krčini. (Vidi dok. br. 167 u ovoj knjizi i dok. reg. br. 8–3, k. 969 u Arhivu V. I. I.)

⁸ Na području Bijeljine tada nije razbijena nijedna naša jedinica, sem što je neprijatelj uspio da pronađe izvjestan broj baza naših ranjenika koji su bili smješteni po zemunicama. Pripadnici 13. SS divizije su ih, gotovo uvijek, na licu mjesta streljali. Pored toga ubijali su i hapšili stanovnike koji nisu htjeli sarađivati s njima. Opširnije o tome vidi referat o djelatnosti pripadnika 13. SS divizije koji je, na osnovu njihovih izjava u istrazi, sastavila Komisija za utvrđivanje ratnih zločina. U njemu se navode imena žrtava i nazivi mjesta u kojima su vršena zlodjela. (Arhiv V. I- I., reg. br. 25/4, k. 9.) O tome vidi i dok. br. 181. napomenu br. 3 u ovoj knjizi i Zbornik dokumenata sanitetske službe u NOR jugoslovenskih naroda, knj. 1. dok. br. 235 i 245.

⁹ Prema izvještaju Štaba 27. NOU divizije od 14. maja 1944. borba je vođena sa 19. birčanskom brigadom. Brigada se tada sa prostora s. Umoljani – s. Rakitnica prebacila preko rijeke Neretve u s. Zaborane (dok. biće objavljen u tomu IV, knj. 25).

- Nevesinje:* 14. IV zauzet je D. Lukavac (22 km j.i. Nevesinja). Oko 300 partizana odbačeno je prema jugoiztoku.
- Djelat, vlast, zrakopl.:* 14. IV vlastito zrakoplovstvo napalo je uspješno part. nastanbe u području Suvaja – Srb (48 km j.j.i. Bihaća).
- Djelat, nepr. zrakopl.:* Noću 13/14. IV neprijateljsko zrakoplovstvo bacalo je partizanima obskrbu u šumama između Bosuta i Save.
16. IV velike skupine neprijateljskih bombardera i lovaca preletile su preko srednjeg i istočnog diela državnog područja u smjeru jug – sjever i obratno.
- Dogodaji na prugama:* Na pruzi Bos. Novi – Bihać u noći 15/16. IV između ž.p. Otoka i Bos. Krupa te želj. postaje Bos. Krupa i Grmuša minirana je i prevrnuta želj. pruga.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

- Opazka:* Istodobno sa napadajem neprijateljskog zrakoplovstva na uzletišta Zemun, napalo je oko 150 zrakoplova središte Beograda. Vojnički gubitci su neznatni a građanski su osjetljivi.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 19. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU TUZLE,
ROGATICE I KONJICA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 110/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
19. IV. 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Živahna djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva na obalnom području.

II PODRUČJA:

Tuzla: U sukobu između naših snaga i partizana kod Prnjavora i Lipovice (18 i 14 km j.i. Tuzle) 14. IV poginulo je 5 partizana. Vlastiti gubitci: 2 poginula i 7 ranjenih.²
Tuzla je ponovno ugrožena iz smjera jugoistoka i istoka gdje su se partizani primakli mjestu na 11–17 km.³

Rogatica: Iz područja 15 km s.z. Rogatice odbačene su neprijateljske skupine 15. IV prema sjeveru.⁴

Konjic: 16. IV u području 15–20 km j.i. Konjica naše postrojbe razpršile su jednu brigadu.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u mikroteci V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/378–380.

² Borba je vodena sa 3. vojvođanskom brigadom, koja je tada zauzela s. Prnjavor. Vidi dok. br. 79.

³ Odnosi se na jedinice 16. i 36. NOU divizije. Vidi dok. br. 79. 92 i 167.

⁴ Vjerovatno se odnosi na Romanijski NOP odred koji je tada djelovao na prostoru s. Mičivode – s. Mandra. Vidi dok. br. 165 i 168.

du 27. partizanske „divizije“ oko 500 ljudi).⁵

Djelat, nepr. zrakopl.: Kod Trebinja napadnut je 13. IV vlak od lovaca. Onesposobljen stroj.

Kod Mostara srušen 1 nepr. zrakoplov. 3 zarobljena, kod Sv. Ivana Zeline uhićen jedan amerik. zrakopl. poručnik.

Obćenito: Izviđačka djelatnost u području D. Stubice. Varaždina, Banove Jaruge, Siska, Knina, Jajca i Imotskog. U ovim djelatnostima gubitci neprijatelja iznose: 12 poginulih, 1 ranjen i 10 zarobljenih partizana. Vlastiti gubitci: 2 ustaše poginula, 5 ranjeno, a 2 su nestala.

Događaji na prugama: Na pruzi Banja Luka – Prijedor do daljnijega obustavljen je svaki promet po nalogu njemačkih vojničkih oblasti.⁶

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

⁵ Prema izvještaju Štaba 27. divizije od 14. maja 1944. Štabu 3. korpusa NOVJ o borbama u aprilu na toj prostoriji su tada dejstvovala 2. krajiška i 19. birčanska brigada. U borbama od 12. do 16. aprila, sem 19. brigade koja je imala 8 mrtvih, 1 ranjenog i oko 30 zaostalih boraca za vrijeme pokreta (većinom Italijani), drugih gubitaka nije bilo (dok. biće objavljen u tomu IV, knj. 25).

⁶ Jedinice 5. korpusa NOVJ su 19. aprila 1944. napadale Prijedor, Martin Brod i Ivanjsku a istovremeno je rušena željeznička pruga Bos. Novi – Prijedor – Banja Luka. Nijemci su zbog toga morali da preduzmu ovakve mjere. Vidi o tome dok. br. 75, 117 i 157.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 20. APRILA 1944. O BORBAMA
NA PODRUČJU TUZLA - BIJELJINA - BRČKO¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 111/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
20. IV. 1944 godine

I OBĆI PREGLED:

Podhvati u Majeveci, te kod Brinja i Gračaca nastavljaju se uspješno. Živa djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva na obalnom području. Jače part. snage ugrožavaju tuzlansko područje s jugoistoka.

II PODRUČJA:

Brčko – Bijeljina:

U toku podhvata borbenih skupina iz Bukovika (10 km j.z. Brčkog) dostigla je 17. IV jedna naša borbeno skupina Gradačac.² Prigodom čišćenja područja Srb. Trnova (15 km j.z. Bijeljine) ukupni neprijateljski gubitci do 17. IV iznose: 93 poginula, 138 zarobljenih partizana,³ a 2 partizana su prebjegla. Plien:

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/381–383.

² Vidi dok. br. 64.

³ Odnosi se na naše ranjenike koji su tada bili sklonjeni po bazama na tom području. U depeši Štaba 38. divizije od 21. aprila 1944. Štabu 3. korpusa NOVJ o tome se kaže:

„Sa 17 brig. smo na Barama – Pilići. Neprijatelj aktivan i nalazi se u Trnovi i okolini, od Zaibrđa do Celića, preko Tobuta – Lopara – Vakufa i dalje u Posavini.

U Trnovi baze otkrivene, nastradalo 180 drugova. Prihvatili smo sve pokretne [ranjenike – prim. red.].

U borbama kod Jasenice, Ražljeva i prilikom probijanja do Bara 17 brigada nanijela je neprijatelju velike gubitke.

M. V."

(Knjiga depeša Štaba 38. NOU divizije u Arhivu V. I. I., reg. br. 1-4, k. 1258.)

veće količine ručnog vatrenog oružja, ručnih bombi, strjeljiva i opreme. Uništena su 43 partizanska bunkera. Podhvat se nastavlja.

Tuzla:

Borbe s partizanima kod uporišta Prnjavora i Dubnice (17 km j.i. Tuzle) produžene su i 17. IV upućeno je pojačanje.⁴ Posada Tuzle uzpostavila je spoj sa podhvatnim hrvatskim SS postrojbama kod Lopara (15 km s.i. Tuzle). Partizani se okupljaju u selima Turković i Gračanica (17 km j.i. Tuzle) te ugrožavaju područje Tuzle, vjerojatno sa namjerom olakšanja stanja partizanskih zalaznica u Majeveci.

Djelat, vlast, zrakopl.: U toku 17 i 18. IV protuzrakoplovno topništvo i njemački lovci srušili su nad našim državnim područjem 9 neprijateljskih zrakoplova.

Djelat, nepr. zrakoplovstva:

Neprijateljski zrakoplovi opetovano su polagali mine u Dunavu.

18. IV od 32 neprijateljska zrakoplova koji su preleteli Mostar srušena su 2. Jedan od njih je pao na jedno sklonište u Mostaru, gdje ima 10 osoba poginulih i ranjenih. 3 člana posade zarobljena su, a ostali su izgorili.

Događaji na prugama: 19. IV u 0800 sati uzpostavljen je redovit promet na normalnom i uzkom kolosjeku za ž.p. SI. Brod – Bos. Brod.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 21. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 112/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
21. IV. 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Odbijen je jak noćni napadaj na Prijedor.

Naše čete zauzele su Kotor Varoš.

Neprijatelj, koji je s juga prolazno ugrožavao područje Tuzle, uzmiče nakon naših poduzetih protumjera u smjeru Kladnja.

II PODRUČJA:

Kostajnica:

U širem području Kostajnice izvršeno je 18. IV čišćenje od zaostalih neprijateljskih skupina.² 4 partizana su poginula, 1 je zarobljen. Zaplijenjeno je više pušaka.

Bihać:

Noću 17/18. IV odbijen je napadaj partizana na uporišta južno Bihaća kod Nebljuha. 9 poginulih partizana pronađeno.³

U podhvat u j.z. i zapadno ceste Suvaja – Mazin neprijatelj uzmiče u smjeru juga i jugozapada, te je ostavio 8 poginulih, 4 partizana su prebjegla. Uništena su 2 skladišta strjeljiva i zaplijenjeno jedno skladište soli.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4 384–386.

² Vidi dok. br. 117.

³ Prema izvodu iz operacijskog dnevnika 6. proleterske divizije od napada na to mjesto se odustalo zbog pridolaska novih pojačanja neprijatelju. (Vidi dok. br. 166.)

- Prijedor:* Noću 19/20. IV odbijen je jak usredotočen i od topništva poduprt napadaj partizana na Prijedor i na uporište Martin Brdo (12 km s.z. Prijedora) uz osjetljive gubitke po neprijatelja.⁴ Gubitci i plien javiti će se naknadno.
- Banja Luka:* 20. IV naše čete zauzele su Kotor Varoš (24 km j.i. Banje Luke), koji je prolazno bio u neprijateljskim rukama.⁵ Neprijatelj je razpršen i uzmiče u sjevernom, istočnom i južnom smjeru.
- Derventa:* 18. IV u jutro povučena je slaba posada uporišta Foče (17 km j.i. Dervente) pred nadmoćnim partizanskim snagama.⁶
- Brčko – Bijeljina:* U nastavku podhvata južno Vakufa (22 km j. Brčkog) zauzeti su 18. IV visovi i zaplijenjena 2 topa od 10 cm.⁷ Kod Srb. Trnove (15 km j.z. Bijeljine) neprijateljski gubitci 18. IV popeli su se na 240 poginulih.⁸ Zaplijenjeno je 27 pušaka. Strojničkom vatrom srušen je 1 neprijateljski zrakoplov i zarobljen vođa zrakoplova.
- Tuzla:* Neprijatelj uzmiče k jugu. Posade uporišta Prnjavora i Dubnice (17 km j.i. Tuzle) pojačane pristiglim četama prešle su 18. IV u napadaj i odbacile neprijatelja.⁹

⁴ Napad na pomenuta mjesta je izveo 5. korpus NOVJ. Bliže o tome vidi dok. br. 75, 117 i 157.

⁵ O ulasku neprijateljskih snaga u Kotor-Varoš vidi dok. br. 103.

⁶ Na tom prostoru je tada dejstvovala 5. kozarska (krajiška) brigada. Vidi dok. br. 91, 98 i 101.

⁷ Redakcija nije mogla da ustanovi kojoj su jedinici pripadali pomenuti topovi. Sjeverozapadno od Vakufa na prostoru s. Maoče – Karvlaške tada je dejstvovala 17. majevička brigada. Vidi o tome knjigu depeša Štaba 38. NOU divizije (Arhiv V. I. I., reg. br. 1-4, k. 1258).

⁸ Vidi o tome dok. br. 181, objašnjenje br. 3.

Djelat, nepr. zrakopl.: 19. IV. neprijateljski lovci napali su strojnicama Gruž i Metković bez učinka.

Obćenito: U području Bjelovara, Jajca, Bugojna i Rame razviđačka djelatnost naših četa. Gubitci neprijatelja: 23 poginula, 3 ranjena, zarobljen 21 partizan. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) Helbich

BR. 183

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 22. APRILA 1944. O NAPADU
JEDINICA NOV I POJ NA PRIJEDOR I O BORBAMA NA
PODRUČJU BANJE LUKE I JAJCA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 113/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
22. IV 1944 godine

I OBĆI PREGLED:

II PODRUČJA:

Prijedor: Izvješće o odbranbenom uspjehu kod Prijedora:
Napadaj na Prijedor počeo je 19. IV u
2400 sati i trajao je do sati 20. IV.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO-Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg! br. MNO – Zgb 4/387–389.

Napadalo je 8 partizanskih „brigada“ sa svim vrstama lakog i teškog pješačkog naoružanja i topništvom.² Hrabrim držanjem Gorskog združenja napadaj je odbijen i neprijatelj, koji je bio prolazno prodro vanjsku odbranbenu crtu na jednom mjestu, izbačen je energičnim protunapadajem Pričuve te je progonjen» Pronađeno je 67 poginulih, a zarobljeno je 13 partizana.⁴ Plien: 3 strojopuške, 12 pušaka, sanduk protuoklopnih granata i drugo strijeljivo. Vlastiti gubitci: 8 poginulih, 26 ranjenih (2 častnika) i 2 domobrana nestala. (Vidi dnevno izvješće br. 112) «

20. IV u 2300 sati odbijen je ponovni pokušaj napadaja na Prijedor s jugoistočne strane.

Banja Luka:

18. IV u podhvat u čišćenju u smjeru Han Kola (11 km j.z. Banje Luke) neprijatelj je odbačen prema jugozapadu i jugu bez vlastitih gubitaka.⁶ Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Jajce:

U podhvat u sjeverno od ceste Turbe – Jajce 19. IV odbačen je neprijatelj uz 6 poginulih i oko 20 ranjenih partizana.⁷ Vlastiti gubitci: 3 Niemca ranjena.

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršilo je izviđanja, prenos ranjenika i zdravstvenog tvoriva te bacanje promičbenih letaka.

² U napadu na sam grad Prijedor učestvovala su tri nepotpune brigade, dok su druge tri brigade zatvarale pravce od Banje Luke i Bos. Novog i imale zadatak da, po mogućstvu, likvidiraju Ivanisku i Martinbrdo. Bliže o jačini naših snaga i organizaciji napada vidi dok. br. 75.

⁸ Bliže o borbama za Prijedor vidi dok. br. 117.

⁴ Prema izvještaju Štaba 4. NOU divizije naši gubici iznosili su 26 poginulih i 112 ranjenih boraca. Vidi dok. br. 117.

⁵ Vidi dok. br. 182.

⁸ Borba je vođena sa 15. krajiškom brigadom. Vidi dok. br. 157.

⁷ Na tom prostoru je tada bila 13. proleterska brigada „Rade Končar“, koja se toga dana počela prebacivati preko r. Vrbasa u zapadnu Bosnu. Prebacivanje je trajalo sve do 22. aprila 1944. Prema izvještaju Štaba te brigade od 1. maja 1944. Štabu 1. proleterske divizije za april, ona tada nije imala gubitaka. (Arhiv V. I. I., reg. br. 23/2, k. 727.)

Njemačko zrakoplovstvo uspješno je napalo visove i mjesta oko Prijedora, gdje su se zadržavale skupine partizana poslije neuspjelog napadaja na Prijedor. Njemačko zrakoplovstvo osujetilo je pokret i skupljanje partizana na visovima južno Gračanice (7 km j.i. Bugojna).

Obćenito:

Izviđačke djelatnosti u području Siska, Novske, Pakraca. Požege,⁸ Sušaka, Snlita, Hvara, Sinja, Sokolca, Konjica i Nevesinja. Tom prigodom poginulo je: 28, ranjeno 7 i zarobljen 1 partizan. Zaplijenjeno je: 8 pušaka, 20 kgr eksploziva, 1 pisali stroj i promičbeno tvorivo. Vlastiti gubitci: 1 vojničar ranjen.

Osobitosti:

20. IV srušena su u Mostaru 3 neprijateljska 4 motorna zrakoplova.

Događaji na prugama: Na pruzi Bos. Brod — Doboj 19. IV u 0520 sati između ž.p. Johovac i Rudanka partizani su minirali želj. prugu. Od teretnog vlaka, koji je naišao izkliznuo je stroj i 4 kola, a 4 se prevrnula. Jedna kola sa vojnom opremom izgorila su. Jedan ustaša i 2 njemačka vojnika ranjeni su.⁹

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich
(M.P.)

⁸ Slavonska Požega

⁹ Voz je uništila 5. kozarska (krajiška) brigada. Opširnije o tome vidi dok. br. 98.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 24. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 115/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

24. IV 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

U toku su uspješni podhvati kod Trnova (u području Sarajeva), te kod Novog (Vinodol). Obranbeni uspjesi na o. Mljetu.

Ivanec i Feričanci izpražnjeni od vlastitih četa.

4 neprijateljska zrakoplova srušena, 2 se prinudno spustila.

II PODRUČJA:

Bos. Dubica:

Noću 23/24. IV uspjele su jače partizanske snage prolazno prodrijeti u Bos. Dubicu, gdje su zapalile nekoliko kuća, ali su smionim protunapadajem posade izbačeni iz mjesta i protjerani su uz osjetljive gubitke.²

D. Lapac:

Na celoj obskrbnoj cesti Bihać – Knin popustila je djelatnost neprijatelja.³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/393–395.

² U izvještajima Gradiško-lijevčanskog od 27. aprila i Kozarskog NOP odreda od 13. maja 1944. Štabu 4. NOU divizije kaže se da su oni tada dejstvovali neposredno oko Bos. Dubice ali ne stoji da su upadali u nju. Sem jednog neprijateljskog ispada iz Bos. Dubice. 20. aprila, prema Gradiško-lijevčanskom odredu, kada je neprijatelj uz gubitke od 1 mrtvog i 5 ranjenih vojnika ponovno vraćen u Bos. Dubicu, drugih borbi nije bilo (Arhiv V. I. I., reg. br. 29–2, k. 768 A i reg. br. 15–3, k. 1625).

³ Na toj komunikaciji su tada dejstvovale jedinice 6. proleterske divizije. Vidi dok. br. 166.

21. IV u podhvat u području Lapac – Srb u borbi sa jačim neprijateljskim snagama 4 km i.j.i. Srba poginuo je 131 partizan.⁴ Vlastiti gubitci: 6 poginulih, 8 ranjenih i 6 nestalih.

Brčko – Bijeljina:

Sa područja j.z. Bijeljine protjerana je 21. IV partizanska skupina u smjeru jugoistoka i juga. Nađeno je 39 poginulih, 11 zarobljenih i 8 prebjeglih partizana.⁵ Plijen: 146 sanduka topovskog strijeljiva 7 i 10 cm, velik broj ručnog vatrenog oružja, žita i namirnica.

I oča:

Naše postrojbe kod Foče nanijele su neprijatelju osjetljive gubitke od 37 poginulih, 100 zarobljenih.⁶ Zaplijenjeno 26 pušaka i 2 strojnice.

Rogatica:

Kod Blažijevića (14 km s.i. Rogatice) naše postrojbe noću 17/18. IV pobile su 35, a zarobile 25 partizana.⁷

Sarajevo:

Nastavlja se podhvat kod Trnova (22 km j. Sarajeva). 21. IV poginulo je 5, zarobljena su 2 partizana. U toku su podhvati njemačkih četa za obkoljavanje 1 part. „brigade“ (500 ljudi i 300 tovarnih konja) 9 i 7 km s.z. Trnova.⁸ 21. IV napadnuta je ova „brigada“ od njemačkog zrakoplovstva.

Djelat, vlast, zrakopl.: Vršilo bojne zadaće i bacalo promičbene letake.

⁴ Prema izvještaju Štaba 3. proleterske (ličke) brigade ta borba je vodena 20. aprila, Brigada je imala 8 mrtvih, 11 ranjenih i 1 zarobljenog borca. Opširnije o toj borbi vidi dok. br. 100

⁵ Vidi dok. br. 181 napomenu br. 3.

⁶ Južno od Foče je tada djelovala 16. muslimanska brigada, ali nije imala gubitaka. Vidi dok. br. 107.

⁷ Prema izvještaju Štaba 17. NOU divizije borbu je toga dana vodila 15. majevička brigada kod s. Grkići – Vraneši i tom prilikom imala 2 lakše ranjena borca. Vidi dok. br. 168.

⁸ Vjerovatno se misli na neku od brigada 27. NOU divizije (2. krajišku ili 19. birčansku) jer su se one tada kretale preko Treskavice pl. ka s. Sjetlini. Vidi o tome izvještaj Štaba 27. NOU divizije od 14. maja 1944 (dok. biće objavljen u tomu IV, knj. 25).

Djelat, nepr. zrakopl.: Živahna djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva na obalnom području.

Prelieti nad celim područjem NDH.

Obćenito: Razviđačke i manje borbene djelatnosti u području Daruvara, Siska, Ogulina, Sinja, Kotor Varoši, Visokog i Gračanice prigodom kojih je poginulo 18, zarobljeno 8 partizana, a zaplijenjena 31 puška.
Kod Daruvara i Siska naše su postrojbe uhitile 7 vojnih neposlušnika.

Događaji na prugama: Na željezničkoj pruzi Sunja – Bos. Novi 23. IV u 1420 sati između ž.p. Volinje i Dobrijin naišao je putnički vlak na minu. Izkliznula jedna kola. Poginula 3 Nijemca i 1 ustaša.⁹ Istog dana pruga je popravljena.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)

(M.P.)

Helbich

⁹ Tu akciju je vjerovatno izvela diverzantska četa „Kozara“, jer je ona tokom aprila dejstvovala kod s. Volinia. Vidi izvještaj delegata 4. NOU divizije od 28. aprila 1944. Štabu divizije o dejstvu diverzantskih četa „Grmeč“, Kozara“ i „Prošara“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 24–2, k. 768 A).

BOJNA RELACIJA 2. GORSKOG ZDRUGA OD 25. APRILA
1944. O RASPOREDU I OBEZBJEDENJU ŽELJEZNIČKE
PRUGE SARAJEVO - MOSTAR I O BORBAMA PROTIV
JEDINICA NOV I POJ U MARTU¹

ZAPOVJEDNIŠTVO
2 GORSKOG ZDRUGA
„VOJSKOVOĐE DOGLAVNIKA SLAVKA VITEZA KVATERNIKA
Op. Broj 853/taj.
u Konjicu dne 25/IV 1944.

Predmet: Bojna relacija za mjesec
Ožujak 1944. godine.

I. DIO

ZAPOVJEDNIŠTVU III. ZBORNOG PODRUČJA GIST
SASTAVAK

A. – OPERACIJE I AKCIJE:

1. – *Razpored četa na dan 1. ožujka 1944. g.*

I. – 2. Gorski zdrug (stožer u Konjicu)

Izravno mu podređeni:

2. Gorska obkopsarska sat – Konjic

2. gorska dojavna sat – Konjic

Zdravstvena sat 2.g.z. – Sarajevo

Poljsko-bojno oružnički vod 2.g.z. – Konjic

Gospodarski ured 2.g.z. – Konjic

Samovozni povoz 2.g.z. – Konjic

Ratni sud 2.g.z. – Konjic

Glazba 2.g.z. – Konjic.

II. – Pješništvo:

– 2. *gorska pukovnija:*

Stožer pukovnije – Jablanica

13., 14. i 15. sat – Jablanica

Stožer I. bojne 2.g.p. – Konjic

1. sat — Konjic
2. sat — Ostrožac
3. sat — Ostrožac
4. sat — Konjic
- Stožer II. bojne 2.g.p. — Rama
5. sat — Rama
6. sat — Rama
7. sat — s. Jelačići (kod Jablanice)
8. sat — Jablanica
- Stožer III. bojne 2.g.p. — Drežnica
9. sat — Drežnica
10. sat — Grabovica
11. sat — Aleksin Han
12. sat — Drežnica

— 9. *gorska pukovnija:*

- Stožer pukovnije — Hadžići
13. sat — Pazarić
 14. i 15. sat — Hadžići
- Stožer I. bojne 9.g.p. — Bradina
1. sat — Ivan Sedlo
 2. sat — Bradina
 3. sat — Lukač Most
 4. sat — Bradina
- Stožer II. bojne 9.g.p. — Hadžići
5. sat — Tarčin
 6. sat — Podorašac
 7. sat — Blažuj
 8. sat — Hadžići.

HI. — Topništvo:

— IX. *topnički sklop:*

- Stožer sklopa — Hadžići
- Stožerna bitnica — Hadžići
1. gor. bitnica 75 mm. O 28. Rama
 2. gor. — haub. bit. 100 mm. O 16./19. — Hadžići
- Tovarni povcfc IX. top. sklopa — Hadžići

— XX. *topnički sklop:*

Sklop je cio u Sarajevu, kao okvirna jedinica za buduće postrojavanje, bez osoblja i stoke.

IV. — *Oklopni vlakovi:*

- Oklopni vlak „Ris“ — Konjic.
Obhodari na dielu pruge: Rama — Bradina.
- Oklopni vlak „Neretva“ — Jablanica.
Obhodari na dielu pruge: Rama — Mostar.

Sa napried navedenim postrojbama ovoga zdruza u toku mjeseca ožujka 1944. g. nisu preduzimani nikakovi veći podlivati, već su samo vršena razvidanja dužinom željezničke pruge i osiguranje iste na dielu: Ilidža—Mostar, osiguranje posadnih mjesta i postava na dielu ove pruge i prikupljanje podataka o odmetničkim grupama.

Važniji događaji u toku ovoga mjeseca su:

1. *ožujak:*

U toku ovoga dana 2. i 3. sat 2.g.p. prebačene iz Konjica u Ostrožac. a 5. i 6. sat iz Ostrožca prebačene u Ramu, te stožer II. bojne 2.g.p. također iz Jablanice u Ramu.

2. *ožujka:*

1. gorska bitnica IX. topničkog sklopa prebačena iz Konjica u Ramu.

Ovoga dana u 1900 sati obhodnja 9.g.p. u Blažuju naišla na grupu naoružanih četnika jačine oko 15 ljudi, koji su imali namjeru iz Igmana prebaciti se na sjever. Obhodnja stupila u potjeru za istima, te zarobila 6 naoružanih četnika. Isti su sprovedeni u zapovjedništvo III. zbor. područja.

3. *ožujak:*

Ovoga dana jedan dječak iz s. Medasković (4 j Konjic) našao naliv pero napunjeno eksplozivom, koje mu se rasprsnulo u ruci i ranilo ga.

8. *ožujak:*

2. sat 2. gor. pukovnije (bez jednoga voda) stigla u Konjic.

12. *ožujak:*

Razviđački odjel jakosti jednoga voda upućen u razvidanje 1.o.mj. na večer smjerom: Konjic—Zagorica—Ovčari—Živašnica—Konjic, naišao je kod s. Zagorica (3 I Konjic) na odpor slabijih partizanskih dielova, koji su se povukli. Gubitaka nije bilo.

13. ožujak:

Razviđački odjel jačine jednoga ojačanoga voda, koji je dne 13. o.mj. vršio razviđanje smjerom: Konjic – Ljuta – s. Špiljani (5 JI Konjic) naišao je u s. Špiljani na jači odpor partizana, te se je morao povući. U borbi koja je trajala od 1200 do 1800 sati ovoga dana zarobljen je jedan častnik i 5 domobrana, dok su dva domobrana lakše ranjena.²

14. 'ožujak:

Razviđački odjel jačine jedne sati upućen u razviđanje smjerom: Konjic – s. Špiljani, naišao je ponovno u s. Špiljani na manji odpor partizana, koji su se odmah povukli u smjeru s. Dubočani (12 I Konjic).

1. gorska bitnica IX. topničkog sklopa (bez jednoga voda) stigla ovoga dana poslie podne iz Rame u Konjic, gdje ostaje u sastavu posade Konjic.

17. ožujak:

Ovoga dana razviđački odjel jačine dva voda u s. Grevići (6 SI Rama) sukobio se sa skupinom od 20 partizana. Poslie kraće borbe partizani se povukli u sjevernom smjeru. Gubitaka nije bilo.

19. ožujak:

3. sat 9. gor. pukovnije smjenila ovoga dana dielove 13. sati 9.g.p. u Pazariću, a 13. sat 9. g.p. prebačena u Hadžiće.

20. ožujak:

U toku noći 19./20. o.mj. oko 0230 sati skupina oko 20 partizana izvršila vatreni prepad na teretni vlak broj 61 između željezničke postaje: Podorašac–Brđani. Napad odbijen. Štete nema. Jedan domobran poginuo. Neprijateljski gubitci nepoznati.

21. ožujak:

Manje skupine partizana primjećene na Bera Kosi (5 JI Konjic) u jakosti 15 ljudi. Topništvo iz Konjica tuklo Bera Kosu.

Jedan roj domobrana upućen od munjare Ljuta bio je kod s. Kalac (700 m. S Ljuta) napadnut od manje skupine partizana, koji su se poslie kraće borbe povukli u smjeru Golišana (4*4 I Konjic). Topništvo iz Konjica tuklo Kalac.

² Ta borba je vodena sa Mostarskim NOP odredom (vidi tom IV, knj. 23, dok. br. 88).

Stožer I. bojne 9. gor. pukovnije preselio se iz Bradine u Tarčin, a stožer II. bojne 9. gor. pukovnije iz Tarčina u Bradinu.

23. ožujak:

U toku noći 22./23. o.mj. između 0130 i 0300 sati minirana je pruga na 64 km. između želj. postaje: Lisičići – Ostrožac. Mine su same eksplodirale, te je pričinjena manja šteta na pruzi, koja je do 1000 sati 23. o.mj. bila popravljena.

U toku noći 22./23. o.mj. na postaji Podorašac, teretni vlak, koji je vozio iz smjera: Konjic – Bradina, naletio je na oklopni vlak „Ris“⁴. Tom prigodom oštećena su strojnička kola oklopnog vlaka, koja su poslata na popravak u Sarajevo.

25. ožujak:

Na prvom kilometru južno od želj. postaje Prenj uslied izkliznuća vagona na jednom teretnom vlaku dne 25. o.mj. bio je obustavljen željeznički saobraćaj od 1000 do 1800 sati.

26. ožujak:

Ovoga dana u 1000 sati otvorena vatra na našu obhodnju na pruzi kod s. Ovčari, vjerojatno od partizanske obhodnje. Upućena potjera nije došla u dodir.

27. ožujak:

Noću 26./27. o.mj. oko 2100 sati partizani izvršili manji prepad na munjaru Ljuta. Gubitaka nije bilo.

29. ožujak:

Ovoga dana odjel domobrana iz 1. bitnice IX. topničkog sklopa, koji je išao po sijeno iz Konjica u s. D. Biela (Polje) (2 1/2 J Konjic) uhvatio je jednoga partizana (Talijana) bez oružja. Isti sproveden III. zbornom području.

30. ožujka:

Potjerni odjel jakosti jednoga voda upućen iz Podorašca u s. Vrdolje dne 30. a.mj. u ovome selu naišao na grupu od 12 partizana, koji su se poslie otvorene naše vatre razbježali. Odjel je saznao da su se isti povukli u smejru s. Špiljani. Gubitaka nema.

2. — *Utrošak streljiva:*

— 2. gor. pukovnja:

Naboja za pušku 7,9 mm.	19628 komada
Naboja za strojnicu 7,9 mm	2203 komada

Naboja za strojosamokres 9 mm.	308 komada
Naboja za samokres 9 mm.	120 komada
Bombi za bačac 80 mm.	33 komada
Bombi za bacač 46 mm.	10 komada
Znakovnih naboja	108 komada

– 9. *gorska pukovnija:*

Naboja za pušku i strojopušku 7,9 mm.	815 komada
Naboja za strojosamokres 9 mm.	103 komada
Samokresnih naboja 9 mm.	66 komada
Udarnih granata za p.o. top.	36 komada

– IX. *topnički sklop:*

Udarnih granata 0 28.	82 komada
Tempirnih granata 0 28.	33 komada
Šrapnela 0 28.	14 komada

B. – IZKUSTVA:

Kako postrojbe ovoga zdruaga nisu bile u toku mjeseca ožujka podhvatno upotrebljavane, to nikakova veća izkustva nisu stečena.

C. – NEDOSTATCI I GREŠKE

Još uvijek se osjeća nedostatak u prevoznim sredstvima (konji, kola i motorna vozila), te je ovaj zdrug uslied toga podhvatno neupotrebljiv.

ZAPOVJEDNIK
pukovnik (Zorn),
Zorn

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA JUGOISTOKA OD 26. APRILA
1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI
I HERCEGOVINI¹

Telegram

Dnevni izvještaj Komandanta Jugoistoka za 26. 4. 44. Komandi
kopnene vojske (OKH).²

. . . 7. SS *brd. div.*:

Počela akcija „Majbaum”.³ Usljed rđavog vremena još nije
moguća predviđena padobranska akcija.⁴

U prostoru Bugojno – D. Vakuf potjerno odjeljenje razbilo
bandu. Poginulo 16 nepr. boraca (izbrojano), zarobljeno 6⁵...

. . . 13. SS *brd. dobrov. div. (bosanska)*.

15 km južno i jug. – ist. Tuzle slabe neprijateljske snage
napadom odbačene ka jugu...⁶

. . . 369. *div.*:

Slabe bande odbačene u prostoru Konjic – Gacko⁷ i Hum.⁸
– U prostoru Belice⁹ hrvatske snage (Hrv. borbena zajednica)
protjerale banditsku grupu ka sjeveru.¹⁰ Neprijatelj imao 39
poginulih boraca...¹¹

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Minhenu, a
mikrofilm u V. I. I., reg br. Minhen N-5/753–754.

² Vrhovna komanda kopnene vojske.

³ „Majsko drvo” (šifrovani naziv za tu akciju). Vidi dok. br. 190.

⁴ U to vrijeme nije izvedena takva akcija, ali na prostoru kod Bra-
tunca, u istočnoj Bosni, 24. aprila spustila su se dva aviona sa dvije je-
drilice. Vidi dok. br. 168.

⁵ Na toj prostoriji su tada djelovale jedinice 10. NOU divizije.
O njihovim gubicima vidi dok. br. 144 i 160.

⁶ Vidi dok. br. 187 i 193.

⁷ i ¹¹ Prema izvještaju Štaba 27. NOU divizije od 14. maja 1944.
jedinice te divizije »su od 15 do 22. aprila djelovale na toj prostoriji.
Naši gubici bili su: 6 poginulih i 2 ranjena borca. Pored ovih jedinica u
drugo polovini aprila tu je djelovao Mostarski NOP odred (Arhiv
V. I. I., reg. br. 12/7, k. 1111, BH–X–444 i IRPJ, reg. brt 6436/11,
2–81 (44).

⁸ Vjerovatno se odnosi na zaselak Hum kod Konjica.

⁹ Pogrešno. Treba: Bjelašnice.

¹⁰ U bojnoj relaciji 2. gorskog zdruga od 6 juna 1944. za april o
tome se kaže:

„U podhvatu koji je otpočeo 19. o. m. u 0600 sati polaskom skupine
iz Konjica u oblasti s. Glavatičeva učestvuje skupina iz Konjica jakosti:

. . . 373. div.:

. . . Na putu Bihać – Bos. Novi pronađeno i iskopano 50 kg eksploziva...¹²

. . . 1. hrv. lovac, brig.:

Pri napadu na Kotor-Varoš neprijatelj imao 8 poginulih boraca, zarobljeno 5; zaplijenjeno 3 puškomitraljeza, 51 puška (neupotrebljivo) i 1 motocikl...¹³

Komanda Jugoistoka Br. 1921/44. od 26. 4. 1944.

BR. 187

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 26. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PROSTORU DONJI
LAPAC - SUVAJA, LIVNO - GLAMOČ, DONJE TRNOVE,
DONJEG VAKUFA I KOD SENKOVIĆA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 117/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

26. IV 1944 godine

I OBĆI PREGLED:

Veći uspjesi u podhvatima kod Livna, Lapca, Majevice pl. i u području r. Bosuta i r. Save.

I., 2. i 7. sat 2. g. p., 1. gor. bitnica IX. top. sklopa (bez 1 voda) i 2 voda II. bojne 9. gor. pukovnije, te jedna sat donaknadne bojne 369. (Hrv.) pješ. divizije iz Konjica¹. Te jedinice su nastupale pravcem s. Džepi – s. Vrdolje – s. Čehovići, a zatim preko s. Glušće prema s. Glavatičevu. O tome se u relaciji dalje kaže da se 23. aprila pothvat u oblasti s. Glavatičeva produžuje u tri kolone (Arhiv V. I. I., reg. br. 4/2–6, k. 57). Pored pomenutih snaga u napadu su učestvovali i četnici Gatačke, Konjičke i Nevesinjske četničke brigade (vidi četnička dokumenta u Arhivu V. I. I., reg. br. BH-V-9336 i BH-X-444).

¹² Na tom prostoru su tada djelovale jedinice 4. NOU divizije. Vidi dok. br. 117.

^{**} U napadu na Kotor-Varoš, 24. aprila 1944, učestvovala su dva bataljona 5. kozarske (krajiske) brigade i tri bataljona 14. srednjobosanske (krajiske) brigade. Gubici bataljona su bili: 1 mrtav i 16 lakše ranjenih boraca (opširnije o tome vidi dok. br. 103 u ovoj knjizi i dok. reg. br. 29/4, k. 866, u Arhivu V. I. I.).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb. a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/399–401.

Zivahna neprijateljska zrakoplovna razviđačka djelatnost na obalnom području i prelieti znatnih bombarderskih skupina preko celog državnog područja. Bombardiran je Ljubuški.

II PODRUČJA:

Bihać:

Završen je podhvat u području Lapac – Suvaja (30 i 50 km j.j.i. Bihaća). Ukupno je poginulo 14 partizana, a 3 su zarobljena. Zaplijenjeno je: skladište streljiva s 340.000 puščanih naboja, 2.100 ručnih granata. 4 sanduka naboja za protuoklopne topove, velike količine eksploziva, 60 naboja za bacač, više pušaka, skladište živežnih namirnica, 50 vreća soli, 1 posebna radiona i 1 bravarija.² Ovime je ujedno uništeno poznato utočište partizana u području Mazin – Lapac.

Livno – Glamoč:

Naknadno se doznaje da su 14. IV vršili Niemci i ustaške postrojbe podhvat čišćenja u prostoru oko ceste. Livno – Glamoč, pri čemu su partizani imali 43 mrtva (prebrojano) i 25 ranjenih, a 19 partizana je zarobljeno.³ Zaplijenjene su 3 strojnice, 28 pušaka, 1 signalni samokres. 1 sanduk granata za bacač, 2.500 puščanih naboja, 10 tovarnih konja, 1 sedlo, 2 poljske kuhinje, raznih namirnica i opreme.

² Napad je izveden protiv jedinica 6. proleterske divizije koje su tada djelovale na prostoriji D. Lapac – Suvaja – Trubar – Drvar. Podaci o našim gubicima u materijalu su proizvoljni. U izvodu iz operacijskog dnevnika 6. proleterske divizije i u dokumentima njene 3. brigade ništa se ne kaže o gubitku bilo kakvog materijala. Vidi dok. br. 100, 153 i 166.

³ Gubici 4. bataljona 3. proleterske (krajiske) brigade u borbi na položajima s. Zirović – s. Lubunčić bili su: 12 poginulih, 11 ranjenih i 13 nestalih boraca. Vidi dok. br. 78.

Brčko – Bijeljina:

U nastavku podhvata u području Brčko – Bijeljina 23. IV uništeno je 7 bunke-
ra kod D. Trnove, a neprijateljski gu-
bitci tog dana iznose: 98 poginulih (iz-
brojano) i 56 zarobljenih.⁴ Vlastitih gu-
bitaka nije bilo. Zaplijenjeno: 37 pušaka,
više raznog ručnog vatrenog oružja, 31
obskrbni zrakoplovni padobran, 50 san-
duka topničkog strijeljiva 7.5 cm., 300
topovskih naboja raznog obrazca i skla-
dište s 1.300 kgr. soli (plien hrvatske SS
divizije).⁵

B u g o j n o U području G. Vakuf – Kupres (17 km
j.i. i 16 km j.z. Bugojna) opaženo je pri-
kupljanje jačih partizanskih snaga
s vjerojatnom namjerom napadaja na
Bugojno. Kod s. Jablana (4 km z.j.z. D.
Vakufa) razbijena je manja skupina
partizana, koja je ostavila na mjestu
borbe 10 mrtvih i 20 ranjenih.⁶

Travnik:

21. IV jedan nas udarni odjel⁷ iz Ranko-
vića (6 km j. Travnika) napao je u ju-
tarnjim satima Senkoviće (12 km j.j.z.
Travnika) i razpršio partizane, koji su
na mjestu borbe ostavili 6 poginulih
(među njima 1 zapovjednika i 1 ..inten-
dant"), a 14 partizana je zarobljeno.
Plien: 8 pušaka i 11 konja.⁸

⁴ Vidi dok. br. 181, napomenu br. 3.

* Odnosi se na 13. SS diviziju ("Handžar").

⁶ Podatak je netačan. Jedinice 9. krajiške brigade koje su učestvo-
vale u toj borbi nisu imale gubitaka. Vidi dok. br. 144.

⁷ Iz sastava Brzog zdruga. Vidi dok. br. 195.

⁸ Naši gubici su netačno prikazani. U izvještaju Štaba Travničkog
NOP odreda od 29. aprila 1944. Štabu 10. NOU divizije o tome se kaže:
„Noću između 22–23. ov. mj. naša jedna četa napala je neprijatelja
u s. Senkovićima, koji je iste noći blagodareći špijunaži uspio da na-
padne druga Izeta [Arnautovića – prim. red.] sa njegovom grupom koji
se nalazio na tom sektoru. Neprijatelj je bio protjeran, i spašeno je ne-
koliko naših drugova koji su bili u tom selu. U toku proteklih 15 dana
nije dolazilo do jače borbe izuzev patrolnog pripucavanja oko Ranko-
vića i okoline." (Arhiv V. I. I., reg. br. 17/3, k. 854.) Iz ovog i iz izvještaja
Brzog zdruga vidi se da je napad izvršen 22. aprila ujutru.

Djelat, vlast, zrakopl.: Vršilo je bojne zadatke, prenosilo tvorivo i bacalo promičbene letake.

Djelat, nepr. zrakopl.: Tokom 24. IV živahna neprijateljska izviđačka djelatnost na području obale, posebno kod Dubrovnika, i prelieti znatnih bombarderskih skupina preko državnog područja u smjeru jug-sjever i obratno. -
Na Popovom Polju uništiti su neprijateljski lovci 24. IV 3 lokomotive.

Osobitosti: Prema izvješću Zapovjedništva III zbornog područja četnici u Trebinju otkazali su suradnju s Nijemcima zbog ustrojstva ustaških postrojbi u Trebinju. četnički vođe napustili su Trebinje.⁹

Doznaje se da je navodno 12. IV bio u Foči Draža Mihailović. Preporučio je navodno izseljavanje muslimana na lijevu (zapadnu) obalu Drine. Prestrašeno pučanstvo prelazi na lijevu obalu Drine našim milicionerima. Četnici mobiliziraju sve mužkarce pravoslavne vjere od 15–45 godina i prikupljaju ih u području čajniča i Foče. (Viest je u proveru).

Dogodaji na prugama: Na pruzi Bos. Novi – Sunja 25. IV u 1455 sati između ž.p. Bos. Novi i Ravnice mješoviti vlak naišao je na minu. Prevratilo se 8 kola.¹⁰ Žrtava nema.
Na pruzi Gabela – Hum 23. IV u 19.30 sati između ž.p. Poljice i Jasenica-Lug naišao je vojni vlak na oštećenu prugu.

• Opširnije o tome vidi dok. br. 194.

¹⁰ Akciju je izvela diverzantska četa „Kozara“. Vidi izvještaj delegata 4. NOU divizije od 28. aprila 1944. Štabu te divizije (Arhiv V. I. I., reg. br. 24–2, k. 768 A).

i ujedno bio napadnut. Napadaj je odbijen uz 2 poginula njemačka vojnika i 2 nestala domobrana.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.) Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

BR. 188

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 28. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD KOTOR-VAROŠA,
BUGOJNA, DONJEG VAKUFA, JAJCA, TUZLE I BILEĆE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 119/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
28. IV. 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Nedavno izkrncani neprijatelj protieran je i sa otoka Korčule, Ston bombardiran.

II PODRUČJA:

Banja Luka:

U noći 24/25. IV u odbijanju napadaja partizana na Kotor-Varoš (14 km j.i. Banje Luke) pronađeno je 8 poginulih i zarobljeno je 5 partizana.² Gubitci neprijatelja moraju biti veći, jer plien iznosi 3 strojopuške i 51 puška. Vlastiti gubitci: 1 domobran i 1 ustaša poginuli.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zsb 4/405–407.

* Napad su izvele jedinice 11. NOU divizije Tom prilikom imale su 1 mrtvog, 16 lakše ranjenih i 2 nestala borca. Vidi dok. br. 130.

- Bugojno:* 23. IV njemačke čete protjerale su partizane s Kandije i Golog brda (3–5 km j.i. Bugojna). Poginulo je 10, a ranjeno 5 partizana.³
26. IV razpršene su partizanske skupine između Bugojna i D. Vakufa, 16 partizana je poginulo, a 6 ih je zarobljeno.⁴ Nastavlja se čišćenje područja Jajce – D. Vakuf.
- Tuzla:* U nastavku podhvata u sjeveroistočnoj Bosni, započeo je 26. IV podhvat i u području južno i jugoistočno Tuzle. Još prvog dana odbačene su neprijateljske skupine 15 km južno i 20 km j.i. Tuzle.⁵
- Rogatica:* U podhvat u njemačkih i naših oružanih snaga u području sjeverno Rogatice i Sokolića dostignuta je 25. IV Žepa (20 km s.i. Rogatice) i Žljebovi (10 km s.i. Sokolca), bez sukoba s neprijateljem.⁶
- Bileće:* U području Bileća odbačeni su 25. IV jači partizanski dijelovi u smjeru sjevera, uz 39 poginulih partizana.⁷
- Djelat, vlast, zrakopl.:* Izviđačka djelatnost i bacanje promičbenih letaka.
- Obćenito:* U toku izviđačkih i manjih borbenih djelatnosti kod Broda, Drežnice i Biha-

³ Sedma krajiška brigada imala je 1 poginulog. Vidi dok. br. 160.

⁴ Prema izvještajima 7. i 9. krajiške brigade, koje su tada djelovale na prostoru oko D. Vakufa i Bugojna, borba nije vodena pa nije bilo ni gubitaka. Vidi dok. br. 144 i 160.

⁵ Vidi dok. br. 193.

⁶ Vidi dok. br. 168.

⁷ U borbi toga dana kod Bileće 10. hercegovačka brigada je imala 9 mrtvih i 19 ranjenih boraca. Vidi dok. br. 120.

ća, neprijatelju su nanešeni gubitci: 14 poginulih, 27 zarobljenih, prebjegla 3 partizana. Zaplijenjena je 1 strojnica.

Događaji na prugama:

Na pruzi Trebinje – Bileće partizani su 25/26. IV između ž.p. Duži i Hum na 2 mjesta porušili prugu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.) Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

BR. 189

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 29. APRILA 1944. O NAPADU
NA JEDINICE NOV I POJ KOD KREŠEVA, VLASENICE,
KLADNJA, DRINJACE I GLAVATICEVA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 120/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
29. IV. 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Podhvati u Ivanščici pl. i južno od Tuzle
uzpješno se nastavljaju.
Uspješno je završen podhvat u Žumberku.
Oslobođeno Bosiljevo i Sošice.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb. a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/408–410.

II PODRUČJA:

- Sarajevo:* U području Kreševa (30 km z. Sarajeva) razpršena je jača partizanska skupina, koja je na bojnopolju ostavila 16 poginulih i 6 zarobljenih.²
- Sokolac – Vlasenica:* Podhvat u istočnoj Bosni uspješno se nastavlja. Naše i njemačke podhvatne snage sile su neprijateljski otpor i dostigle 27. IV crt: 20 km južno i 16 km jugozapadno Vlasenice.³
- Tuzla – Zvornik:* Južno od Tuzle naše podhvatne snage dostigle su 27. IV crt: Kladanj visovi 28 km j. i. Tuzle – Drinjača, uz žestoke borbe s jačim neprijateljem, koji je porušio mostove i zakrčio puteve.⁴ U području Tuzle 24. IV neprijateljski gubitci: 39 poginulih (od toga 16 Zidova), 98 zarobljenih partizana.⁵ Plien: 49 pušaka, 1 protuoklopni top.
- Konjic:* U podhvatima naših postrojbi u području Glavatičeva (20 km j.i. Konjica) od 19–23. IV zarobljeno je 27 partizana i zaplijenjeno 10 pušaka i 15 kgr. eksploziva.⁶

² U izvještaju Zapovjedništva 5. oružničke pukovnije od 11. maja 1944. o tome se kaže:

„25. travnja 1944. u 16.00 sati skupina od 200 partizana napala je miliciju sela Kreševa i Lepenice (9 km. j. z. i 11 km. j. i. od Kiseljaka). U toku borbe tetigla je u pomoć miliciji vojna posada iz Kiseljaka i partizani su se povukli preko planine Pogorelice u prostor kotara Konjic...” (Arhiv V. I. L., reg. br. 9/2–2, k. 149 e). Taj napad je vjerovatno izvršio Visočko-fojnički NOP odred, jer je on tada djelovao na prostoru Fojnica – Kreševo. Dvadeset šestog aprila prema Kreševu su pošla i dva bataljona 7. krajiške brigade, ali sve do 30. aprila nisu imali sukob s neprijateljem. Vidi dok. br. 160.

³ i ⁴ Vidi dok. br. 167 i 168.

⁵ Vidi dok. br. 179. objašnjenje br. 8.

⁶ Napad je izveden protiv jedinica 27. NOU divizije. One su tih dana imale jednog mrtvog i jednog ranjenog borca. Vidi izvještaj Štaba 27. NOU divizije od 14. maja 1944. godine (dok. biće objavljen u tomu IV. knj. 25).

Djelat, vlast, zrakopl.: Vršilo borbene zadaće, razviđanja i bacanje promičbenih letaka.

Djelat, nepr. zrakopl.: 27. IV 2 neprijateljska lovca napala su strojničkom vatrom Metković. 2 ustaše su ranjena.
Naknadno se doznaje da se 21. IV srušio 1 neprijateljski zrakoplov kod Ravnog (28 km s.z. Dubrovnika), koga su partizani opljačkali i posadu odveli.
19. IV neprijateljski zrakoplovi bacili su 5 bombi na Stolac.

Dogodaji na prugama: Na pruzi Sunja – Bos. Novi 28. IV u 1520 sati između ž.p. Ravnica i Bos. Novi naišao je njemački vojni vlak na mine.⁷ Stroj i 11 kola izkliznulo. Poginuo 1, a ranjeno 11 njemačkih vojnika.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.) Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

⁷ Treći bataljon 11. krajiške brisade ie tada sačekao voz na tom dijelu željezničke pruge i DO eksoloziji mine izvršio napad. Opširnije N tome vidi izvještaj Štaba 11. krajiške brigade od 26. maja 1944. godine (Arhiv V. I. I., reg. br. 30–4. k. 776 A).

IZVJEŠTAJ KOMANDE JUGOISTOKA OD 30. APRILA 1944.
O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ U ISTOČNOJ
BOSNI¹

Telegram

Dnevni izvještaj Komande Jugoistoka za 30. 4. 44. Komandi kopnene vojske (OKH).

. . . 5. SS brd. arm. korp.:

„Majbaum“: Poslije žestoke borbe sa našim borbenim grupama, jače neprijateljske snage juž. šekovića prešle Drinjaču (ka zapadu).²

Borbene grupe 7. SS brd. div. desnim krilom bez neprij. otpora dostigle opštu liniju Palež – Džile – Pomol – Lukići – Bačići. Pri izviđanju u prostoru južno i jug. – jug. – zap. Srebrenice, nije pronađen neprijatelj. Odbijeni pokušaji proboja 17. crvene divizije iz Kraljeve gore ka jugozapadu, u pravcu Han-Piješka uz velike neprijateljske gubitke.³ Poslije jakog nepr. otpora zauzeto brežuljkasto zemljište 5 sjev. – zap. Kraljevog Polja i neprijatelj odbačen u pravcu Zagrada.

Borbena grupa 13. SS brd. div. juče je svojim desnim krilom uspostavila vezu sa 7. SS brd. div. juž. Vlasenice. Druga grupa na visovima južno Šekovića u žestokim borbama sa nadmoćnim neprijateljskim snagama.⁴ Kao pojačanje – nalazi se na maršu – upućen 13. izviđački bataljon. – Dijelovi 13. izviđačkog bataljona nastavili čišćenje prostora Borogovo – . . .⁵

Na Drinjači su odbijene slabije nepr. snage koje su nastupale iz prostora 10 km zap. od Zvornika.

Naša borbena grupa iz prostora 10 zap. – sjev. – zap. mjesta Drinjača u prodoru ka Novoj Kasabi. Druga borbena grupa takođe prodire ka jugu iz mostobrana Drinjače...

Komanda Jugoistoka Br. 1995/44. Pov.
od 30. 4. 1944.

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Minhenu, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. Minhen N-5/759–762.

², i ⁴ Borba je vodena sa jedinicama 16, 36. i 38. NOU divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 150, 155 i 167.

³ Opširnije o rasporedu i dejstvu 17. NOU divizije vidi dok. br. 168.

⁵ Na tom mjestu dokument je oštećen. Međutim u izvještaju operativnog odjeljenja Ministarstva oružanih snaga NDH od 1. maja 1944. o tome se kaže: „Na području Borogova – planina južno od Podborogova – nastavlja se čišćenje zaostalih neprijateljskih snaga. Zaplijenjena je pismohrana. Nastavlja se čišćenje Borogova i Podborogova (14 km z. Zvornika).“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/1, k. 38.)

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 30. APRILA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU TUZLA -
ZVORNIK, ROGATICA – SOKOLAC, KOD SRBA I BJE-
LEMICA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 121/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
30. IV. 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Podpun odbranbeni uspjeh kod Novog Marofa.

Podhvati u istočnoj Bosni i Papuku uspješno se nastavljaju.

II PODRUČJA:

Tuzla – Zvornik:

Uspješno se nastavlja podhvat u istočnoj Bosni. 27. IV. zauzeta je Grabovica (14 km i.j.i. Kladnja), Šekovići (22 km j.z. Zvornika), Musi. Capardi (11 km Z.s.Z. Zvornika) i Drinjača (11 km j.j. i. Zvornika).²

U području Osmaci – Podborogovo (15 km z. Zvornika) neprijatelj je protjeran prema jugu i jugoistoku.

Opažena je jača i dobro naoružana neprijateljska skupina u luku rieke Drinjače jugozapadno istoimenog mesta.³

U području Tuzle neprijatelj je izgubio: 41 poginulog (daljih 61 procijenjeno) i 3 zarobljena partizana. Plien: 12 pušaka i više drugog vatrenog oružja, 5 padobrana, razno tvorivo te pismohrana.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu MNO – Zgb, a mikrofilm u Arhivu V. I. I., reg. br. MNO – Zgb 4/411–413.

² Vidi dok. br. 193.

³ i ⁵ Odnosi se na jedinice 16, 36. i 38. NOV divizije. Vidi dok. br. 141, 150 i 167.

Rogatica – Sokolac: U podhvalu njemačkih i ustaških postrojbi sjeverno od Rogatice i Sokolca dostignut je prostor Zepa – Borovac – Džimrije (20–21 km s.i. i 22 km s. Rogatice) te prostor: Mandra – Žljebovi - Kuti...⁴ (4, 8 i 12 km si. Sokolca). Odbačene partizanske skupine djelomično su se uspjele prebaciti u Devetak pl. (15 km. s.i. Sokolca).⁵

Sarajevo: U borbi 21. IV koju su vodile dobrovoljačke postrojbe u području Bjelemića (40 km j.j.z. Sarajeva) sa partizanima, ubijeno je 28 partizana i zaplijenjeno 28 pušaka, 3 strojopuške i 1 samokres.⁶ 3 milicionera (dobrovoljca) su ranjena.

Gračac: U podhvalu istočno od Srba (22 km s.i. Gračaca) nastavljaju se teške borbe s partizanskim snagama, koje vrše protunapadaje. Uzprkos neprijateljskih pojačanja zauzet je noću 27. IV Vis, 4 km istočno od Srba.⁷ Neprijatelj je imao 6 mrtvih. Vlastiti gubitci: 9 ranjenih.

Djelat, vlast, zrakopl.: Vršilo razviđanje, prienos tvoriva i bacanje promičbenih letaka.

Djelat, nepr. zrakopl.: 25. IV napali su neprijateljski lovci – bombarderi strojničkom vatrom Trebinje i bacili 6 manjih bombi. Šteta je neznatna. Poginuo 1 oružnik, ranjen 1 oružnik i 1 žena.

⁴ Na tom mjestu dokumenat je oštećen.

⁸ Naši gubici netačno su prikazani- Bliže o tome vidi dok. br. 189. objašnjenje br 6.

⁷ Borba je vodena sa 3. proleterskom (ličkom) brigadom. Opširnije o tome vidi dok. br. 153.

Osobitosti:

Mjestno zapovjedništvo Bihać javlja da su odmetnici Huška Miljković i njegov brat Šaban ubijeni od bivših pristaša.⁸

Događaji na prugama:

Zelj. pruga Volinja – Dobrljin, Ravnice – Bos. Novi, Laćarak – Mitrovica i Mitrovica – Voganj prohodne su.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.) Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

BR. 192

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA 2. BATALJONA 13. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA 7. SS DIVIZIJE „PRINC EUGEN“ O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA SEKTORU JAJCA, MRKONJIĆ-GRADA I TESLICA U APRILU 1944. GODINE¹

Dan

Prikaz događaja

1. IV 1944 *Komandno mjesto bataljona Lendići*
5,00 Bataljon je pošao, prema naređenju puka, u napad na Šibenicu.
Selo je već u 5 časova posjela bez borbe jedna četa I batalj. 13. SS puka. Bataljon je prema naređenju produžio marš u pravcu Jajca.
12,00 Bataljon je stigao u Jajce, gdje je smešten. Stigla je hrana za dalja tri dana.

⁸ O Huski Miljkoviću vidi tom IV, knjigu 19, dok. br. 50, objašnjenje 20.

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. 1. I., reg. br. 2/5, k. 10.

2. IV 1944 *Komandno mjesto bataljona Jajce*
Odmor. Čišćenje i opravka odjeće i oružja.
Komandant bataljona u štabu puka.
3. IV 1944 Polazak bataljona.
4,30 Oko 7 časova prvi dodir sa neprijateljem na raskrsnici puteva Jezero.
Od raskrsnice puteva Jezero kretala se 5 četa duž drumu Jezero – Mrkonjić-Grad. Iza nje na odstojanju kretale su se 7. i 8. četa od kojih su prema naređenju puka odvojeni dijelovi, radi otklanjanja zapreka na putu, radi osiguranja puta i čišćenja visova sa obje strane puta.
6. četa kretala se preko visova sjeveroistočno od drumu nastupajući kroz sela Memići, Godići, Čirakovac. Od Jezera bataljon je bio stalno u dodiru sa neprijateljem. Mjestimično je došlo do vatre na bliskim odstojanjima, pri čemu je neprijatelj imao velike gubitke. Neprijatelj je bio iznenađen brzim i neprekidnim nastupanjem bataljona i susjednih jedinica i mogao je da pruži još samo mjestimično organizovani otpor.²
- 11,00 Stigli su dijelovi 5. čete do kuća na zapadnoj ivici Mrkonjić-Grada. Pošto u gradu nije bilo neprijatelja, već je samo jedan bunker odmah zapadno od Mrkonjić-Grada bio posjednut od jednog neprijateljskog mitraljeza, napala je 5. četa neprijatelja na visu gdje se nalazio bunker i u 11.15 časova posjela je vis.³
Sa kote 882 (2 km jugoistoč. od Mrkonjić-Grada) osmotreno je da su se partizani, jačine 500 ljudi, povukli na sjeveroistok.⁴
Prema iskazu civila jake partizanske snage povukle su se u 8,00 časova na zapad.
Oko 13.00 časova naredio je komandant puka da se bataljon razmjesti na prostoriji Brdo – Kottline – Rogolje. Ova prostorija morala je da se očisti. Neprijatelj u jačini oko 70 ljudi odstupao je pod borbom na sjever i sjeverozapad.
- 17,45 Očišćena je od neprijatelja razmještajna prostorija.
Sopstveni gubici: 4 ranjena.

^{2, 8 i 4} Borba je vođena sa 1. proleterskom brigadom. Opširnije o tome vidi dok. br. 9 i 13.

Neprijateljski gubici: izbrojano 47 mrtvih ali vjerovatno ima ih još 46, 85 ranjenih i 3 zarobljena.⁵ Ubijeno 5 tovarnih konja.

Ratni plijen: 2 automata (italijanska), 1 laki mitraljez (češki), 1 uništen teški mitraljez i više pušaka (22).
1 konj i 4 goveda.

4. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona, Brdo*
Odmor
Prispjela je hrana za dalja 2 dana.
5. IV 1944 *Komandno mjesto bataljona, Brdo.*
4,30 Polazak sa razmještajne prostorije.
7,45 Prvi dodir sa neprijateljem na k. 1160 i 1259 (2 km jugoistoč. odnosno 3 km južno od Mračaja). Zatim do Trnova stalan žilav otpor neprijatelja. Neprijatelj brani svaki važniji vis i pokušava da sa istoka izvrši bočni napad na bataljon u pokretu.
16,00 Dostignuto je Trnovo (1. napadni cilj). Od Trnova do Šipova (2. napadni cilj) neprijatelj je dao dva puta slabiji otpor.
U napadnoj zoni II bataljona 13. SS puka najprije su rasturena oko 2 neprijateljska bataljona (500 ljudi), koji su se opet sakupili u 2 grupe i odstupili od Trnova na jug odnosno jugozapad.⁶
19,30 Dostignut je drum kod Šipova.
Sopstveni gubici: 3 lako ranjena
Neprijateljski gubici: izbrojano 17 mrtvih procijenjeno 40 ranjenih ubijeno 9 tovarnih konja.⁷
6. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
14,00 Polazak bataljona iz Jajca u južnom pravcu ka Sanjkari.
19,45 Pošto je savladan slab otpor, zauzeta je Sanjkara. Glavnina partizana odstupila je otprilike 4 sata ranije prema istoku.
Čete su privremeno smještene u Sanjkari.

⁵ i ⁷ Gubici 1. proleterske brigade 3. aprila bili su: 9 mrtvih, 8 ranjenih i 29 nestalih boraca, a 5. aprila: 4 mrtva, 7 ranjenih i 1 nestao. Vidi izvještaj Štaba 1. Proleterske brigade od 4. maja 1944. Štabu 1. proleterske divizije o borbama u aprilu (Arhiv V. I. I., reg. br. 14/2, k. 713). O tome vidi i dok. br. 35 u ovoj knjizi.

⁶ O toj borbi vidi dok. br. 35, napomenu br. 9.

- 23,00 Polazak, shodno naređenju puka, ka Starom Selu.
Sopstveni gubici: nema
Neprijateljski gubici: 7 mrtvih, 5 zarobljenih.
Ratni plijen: 2 laka mitraljeza i više pušaka.⁸
- . IV 1944. Dostignuto je St. Selo bez dodira sa neprijateljem.
05,00 Prema naređenju puka dalji pokret preko k. 1005
07,00 (2 km sjeveroistoč. od St. Sela) – 3 km sjeveroi-
stoč. Grdovo – Dubrava.
- 12,00 Bataljon je stigao u Dubravu gdje je smješten.
- . IV 1944. *Komandno mjesto bataljona, Dubrava*
2,30 Stigao je u komandno mjesto bataljona pukovski
ordonans-oficir sa naređenjem da bataljon odmah
krene za Jajce.
- 3,20 Odlazak bataljona u pravcu Jajca. Bataljon je mo-
gao da se ukrca na kamione tek poslije marša od 7
km, pošto kamioni nisu mogli da stignu, zbog po-
rušenih mostova, do razmještajne prostorije bata-
ljona.
- 7,00 Bataljon je stigao u Jajce i produžio marš na odre-
đenu polaznu prostoriju Magarovci (3 km sjevero-
istočno od Jajca).
- 9,00 Bataljon je stigao na polaznu prostoriju i produžio
nastupanje preko Divičana ka Kuprešanu (8 km
sjeveroistoč. od Jajca). U Kuprešanu nema nepri-
jatelja. Od Kuprešana bataljon je nadirao, raspo-
ređen u borbene grupe, uglavnom u sjevernom
pravcu ka odsjeku – Ugar kod Milaševaca. Tom
prilikom je desna borbena grupa imala kratak do-
dir sa slabim neprijateljem otprilike 2.5 km sjeve-
roistočno od Kuprešana. S vremena na vrijeme odr-
žavana je veza sa I bataljonom 13. SS puka vide-
njem.
- 16,00 Bataljon je stigao na odsek Ugar kod Milaševaca i
Prisike (2,5 km istoč. sjeveroistoč. od Milaševaca).
Neprijatelj nije davao otpor, niti se ma od kuda
čula pucnjava. Bataljon je maršovao za G. Orašac,
da uhvati vezu sa I bataljonom 13. SS puka i da
preko njegove radiostanice dostavi izvještaj puku
i primi dalja naređenja.

⁸ Borba je vodena sa 13. proleterskom brigadom „Rađe Končar”.
Bliže o toj borbi i gubicima brigade vidi izvještaj njenog Štaba od 1.
maja 1944. Štabu 1. proleterske divizije o borbama u aprilu (Arhiv V. I. I.,
reg. br. 23/2, k, 727).

- 20,00 Bataljon je uhvatio vezu sa I bataljonom 13. SS puka i smjestio se u D. Orašcu.
Sopstveni gubici: nema
Nepr. gubici: nema
Ratni plijen: nema
9. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona D. Orašac*
1,30 Kurir I bataljona 13. SS puka donio je pukovsko naređenje, da se bataljon odmah vrati u Jajce.
2,00 Polazak bataljona u pravcu Jajca.
8,30 Dolazak u Jajce. Bataljon je ukrcan na kamione i odlazi natrag u Turbe.
14,00 Bataljon je stigao u Turbe.
10. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona Turbe*
Čišćenje i opravka oružja i odjeće.
17,00 Bataljon je spreman da prema naređenju puka krene za Doboj.
Puk naređuje preko radija da se pokret odmah obustavi.
Bataljon se vratio u Stanove.
11. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona Turbe*
8,00 Polazak bataljona, ukrcanog na kamione, u pravcu Doboja i Teslića.
Kretanje usporeno, jer kamioni nisu bili podesni za ovakav transport.
Nekoliko kamiona potpuno je onesposobljeno.
14,00 Komandant bataljona otputovao je putničkim automobilom komandantu puka na referisanje.
12. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona u Tesliću*
1,20 Bataljon je stigao u Teslić.
3,30 Zauzete su određene polazne prostorije.
4,00 Bataljon je pošao u napad sa dvije borbene grupe. Dva hrvatska bataljona⁹ potčinjena su II bataljonu 13. SS puka. Ali u početku napada učestvovao je samo onaj hrvatski bataljon, koji je bio pridodat desnoj borbenoj grupi.¹⁰
7,00 Lijeva borbeno grupa stigla je u Gaj (10 km sjeverozapad. od Teslića), bez dodira sa neprijateljem.

⁹ i ¹⁰ Odnosi se na bojne 4. i 6. lovačke pukovnije. U napadu je učestvovala 2. bojna 6. pukovnije. Bliže o tome vidi dok. br. 193.

- 8,50 Lijeva borbena grupa imala je kod Ploča (4 km jug. jugozap. od Tedin Hana) prvi dodir sa neprijateljem.
Jedna grupa od 30 partizana iznenada je napadnuta i uništena.¹¹
Desna grupa nije imala cijelog dana dodira sa neprijateljem.
- oko 12,00 Lijeva borbena grupa stigla je u Tedin Han. Tamo se nalazio komandant puka.
Prema naredjenju komandanta puka bataljon se prikupio na drumu kod Tedin Hana.
- 15,00 Otpočeo je bataljon da se prebacuje kamionima u Turbe.
13. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona, Turbe*
- 3,00 Bataljon je sa glavninom stigao u Turbe.
- 8,00 Stigla je u Turbe 6. četa.
Sopstveni gubici: 1 mrtav, 3 ranjena.
Neprijateljski gubici: izbrojano 9 mrtvih, 18 zarobljenih.¹²
Ratni plijen: 8 konja, 7 pušaka.
Zapaljen je jedan magacin sa 50 dvostrukih centi kukuruza.
14. IV 1944. *Komandno mjesto bataljoia, Turbe*
- 15,45 Polazak bataljona, ukrcanog na kamione, iz Turbeta preko D. Vakufa u pravcu Jajca.
- 17,30 Čelo kolone kamionima dobilo je vatru iz dva mitraljeza i pušaka. Neprijatelj drži posednut vis sa selom Semin (3 km zapad, sjeverozapad, od D. Vakufa). Da bi spriječio nepotrebne gubitke komandant bataljona je naredio iskrcavanje i otvaranje vatre. Poslije vatre artiljerije, koja je u međuvremenu stigla, i pješadijskih topova, neprijatelj je napustio visove.¹³ Motorizovani marš je produžen do Bile Vode (10 km jug. jugoistoč. od Jajca). Tu je bataljon iskrcan i produžio dalji marš pješke do Višnejca.¹⁴

¹¹ i ¹² Borba je vođena sa dijelovima 11. NOU divizije. Naši gubici su bili znatno manji nego što ih je neprijatelj prikazao. Vidi dok. br. 71.

¹⁸ Napad su izvršili dijelovi 9. krajiške brigade. Vidi dok. br. 144.

- 22,00 Bataljon je kod Višnejca napustio drum i dalje se kretao bez dodira sa neprijateljem uglavnom u sjev. sjeveroistoč. pravcu preko Sanjkare – Šerića – Biokovine – Šibenice.
15. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona Zabarje.*
 3,00 Bataljon stigao do Biokovine.
 5,10 Bataljon stigao do Šibenice. Pošto je bataljon neprekidno maršovao, imao je nekoliko sati odmora. Upućeno je poterno odjeljenje na vis 2 km od Karića – vis 1,5 km od Magarovaca. Neprijatelja nema. 6. četa posjela je visove Podhum (1 km jugoistoč. od Jajca). Neprijatelja nema.
 12,05 Naređenje od puka da bataljon odmah krene za Jajce.
 14,00 Bataljon stigao u Jajce.
16. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona, Turbe*
 9,00 Bataljon je ukrcan na kamione i krenuo za Turbe.
Sopstveni gubici: 1 lako ranjen.
Neprijateljski gubici: nepoznati.
17. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona, Turbe*
 Prema naređenju divizije trebalo je da II bataljon 13. puka preuzme osiguranje gradnje željezničke pruge Turbe – D. Vakuf. Uslijed premještaja bataljona ovo nije izvršeno.
18. IV 1944. *Komandno mjesto bataljona, Turbe*
 12,00 Prema naređenju puka od 17. IV 44. smijenio je II batalj. 13. SS puka (6. četa) 14. četu na Komar prevoju.
19. IV 44. *Komandno mjesto bataljona, Turbe*
 Nije bilo događaja.
20. IV 44. *Komandno mjesto bataljona, Turbe*
 Rođendan Führera.
 10,00 Komandant bataljona održao govor pred bataljonom.

- 12,00 Prema izvještaju bačenom iz aviona jake neprijateljske snage nalaze se na prostoriji 10–13 km sjev. sjeveroistočno od Mrkonjić-Grada.¹⁵
- 20,00 Telefonsko naređenje puka za polazak bataljona na kamionima u Jajce. Odmah su izvršene pripreme.
21. IV 44. *Komandno mjesto bataljona, Turbe*
 08,30 Polazak bataljona na kamionima u Jajce.
 12,00 Bataljon stigao u Jajce i tamo je smješten. Komandant otišao u štab puka radi prijema uputstva za nastupanje 22. IV 44.
22. IV 44. *Komandno mjesto, Jajce.*
 03,00 Pojazak na polaznu prostoriju.
 05,00 Bataljon stigao na polaznu prostoriju Mile.
 06,00 Odmah sjeverozapadno od Mila prvi dodir sa neprijateljem.
 07,00 Bataljon je širokim frontom stigao do Magaljdola. Od 10.00 časova jak neprijateljski otpor. Partizani se polako povlače prema severozapadu, utvrdivši se čvrsto na Orlovici i Kosi (oko 5 km sjeveroistočno od Mrkonjić-Grada). Odatle su potisnuti tek poslije jake artiljerijske podrške.¹⁶
 15,00 Zauzete su Orlovica i Kosa.
Sopstveni gubici:
Neprijateljski gubici:
Ratni plijen:
23. IV 44. *Bataljonsko komandno mjesto, Mrkonjić-Grad*
 Noću 22/23. IV 44. bile su 5. i 6. četa II bataljona smještene u Starom Selu. II bataljon u Mrkonjić-Gradu. U toku noći bataljon je popunjen municijom i hranom.
 04,00 Upućena je iz 6. čete patrola za vezu 3. eskadronu u Dreuši, da preda eskadronu naređenje da je prema pukovskoj zapovijesti od 22. IV 44. potčinjen II bataljonu i kao desna borbena grupa da napada preko Dobraca (10 km sjeveroistočno od Mrkonjić-Grada) u pravcu Bočaca (12 km sjev. sjeveroistočno

¹⁵ i ¹⁷ Odnosi se na 13. proletersku brigadu. Vidi dok. br. 94.

³⁶ Borba je vodena sa jedinicama 1. proleterske brigade. Vidi dok. br. 106.

- no od Mrkonjić-Grada). Patrola nije pronašla eskadron.
- 05,00 Polazak bataljona iz Mrkonjić-Grada. Komandant bataljona odvezao se na bataljonskom motociklu u Staro Selo i tamo je 5. i 6. četi dao naređenje za napad.
- 06,00 Pokret bataljona, prema pukovskoj zapovijesti od 22. IV 44.
- 09,30 Stigao do 2 km jugozapadno od Dobraca, bez dodira sa neprijateljem.
- 11,30 Stigla je lijeva grupa do Devera, bez dodira sa neprijateljem.
- 13,45 Stigla je srednja borbena grupa sa štabom bataljona u Devere, bez dodira sa neprijateljem. Prema iskazu četnika od prije 4 dana prebacuju se partizani, u jačini od 700 ljudi sa 300 goveda, na splavovima preko Vrbasa kod Bočaca¹⁷ i kreću se dalje u zapadnom pravcu, vjerovatno za Ribnicu.¹⁸ Posljednji dijelovi prebacili su se 24. IV predveče.
- 14,00 Patrola za vezu, koja je bila upućena 3. eskadronu, vratila se u bataljon i izvijestila, da nije mogla pronaći eskadron. Pismena zapovijest eskadronu da je od 23. IV 44. potčinjen II bataljonu 13. SS puka i da odmah krene u Devere, kako bi tamo dostigao II bataljon 13. SS puka.
Preduzeto je izviđanje prema sjeveru i zapadu. Neprijatelja nema. Razrušen je most kod Bočaca.
- 20,55 Radio-depešom br. 35 (rot)¹⁹ puk je naredio da se bataljon smjesti na prostoru s. Deveri.
24. IV 44. *Komandno mjesto bataljona, Deveri*
- 00,10 Radio-depešom br. 37 (rot) puka je naredio da se bataljon vrati u Mrkonjić-Grad, polazak 24. IV 44. u 06,00 časova.
Bataljon je ponovo uputio patrolu za vezu 3. eskadronu, jer eskadron još nije stigao u Devere.
- 06,00 Polazak bataljona iz Devera u pravcu Mrkonjić-Grada.

¹⁸ Pogrešno. Treba: Ribnik.

¹⁹ Šifra kojom se neprijatelj služio pri predaji depeša.

- 09,30 Bataljon je stigao na drum, oko 8 km sjeveroistočno od Mrkonjić-Grada. Tamo je ukrcao na kamione i stigao u Jajce. 3. eskadron, koji je također došao do druma, ukrcao je na kamione i stigao u Mrkonjić-Grad.
Sopstveni gubici: nema
Neprijateljski gubici: nema
 Ratni plijen i potrošnja municije: nema.
25. IV 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
 Prema pukovskoj zapovijesti ostao je bataljon u Jajcu i tamo smijenio 7. SS izviđački bataljon. 7. SS izviđački bataljon prebačen je u Mrkonjić-Grad. Otporne tačke posjeo je II bataljon 13. SS puka.
- 18,30 Radio-telefonski javljeno puku: II bataljon 13. SS puka završio je u 16.00 časova smjenu 7. SS izviđačkog bataljona. 7. četa bez jednog voda prebačena je na prostor Ljoljići – Perućica. 7. četa imala je dodir sa neprijateljem kod k. 672, oko 2,5 km jug. jugozapadno.²⁰
 Jezero je osvojeno od 14,00–20.00 časova. Sa prostora Perućica upućen je 1 vod 7. čete za Vijenac. Noću 25/26. IV 44. primila je četa traženu municiju.
26. IV 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
 08,45 Komandant je na pregledu otpornih tačaka.
 09,00 Odbijen je neprijateljski napad na vis k. 1098 (2,5 km zapadno od Jezera).
 Odbijen je drugi napad na k. 1098, borba je trajala 20 minuta. Neprijatelj je napao sa 1 lakim mitraljezom i 1 teškim mitraljezom.²¹
 Partizani su se povukli ka Tonkovcu.
 Preduzeto je izviđanje ka Majdanu (5 km sjeverozapadno od Jezera) i Drenov-Dolu (5 km jugoistočno od Jezera).
27. IV 44. *Komandno mjesto, Jajce*
 09,00 Napad neprijatelja na otpornu tačku k. 1098. 12,00–13,30 časova drugi napad na k. 1098.
 17,00 Na k. 1098 uhvaćena je veza sa 7. SS izviđačkim bataljonom.

²⁰ i ²¹ Borbu je vodio 6. bataljon i bataljon „Garibaldi“ 1. proleterske brigade. Vidi dok. br. 128 i 129.

Sopstveni gubici: 1 mrtav
Neprijateljski gubici: 10 ranjena
Ratni plijen: nema.

28. IV 44. *Komandno mjesto, Jajce*
7. četa je primila protivtenkovsku municiju i šančani alat za izgradnju položaja.
- 23,06 7. četa izvještava radio-telefonski: Otporna tačka k. 1098 opkoljena. Potrebna je pomoć. 6. četa biće upućena iz Jajca.
- 24,00 Radio-telefonski izvještaj 7. SS izviđačkom bataljonu: Jake snage partizana opkolile su otpornu tačku k. 1098 (2,5 km zapadno od Jezera).²² Iz Jajca je upućena pomoć radi deblokiranja. Molim, ako je moguće pošaljite pomoć na k. 1098 sa pravca M. Grad.
29. IV 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
- 06,00 Radio-telefonski izvještaj puku: Otporna tačka k. 1098 (2.5 km zapadno od Jezera) je opkoljena. Preduzeta je akcija.
- 10,00 Radio-telefonski izvještaj puku: k. 1098 oslobođena je u 07,45 časova, sa 7. SS izviđačkim bataljonom nema veze.
Borbena grupa pod komandom Ostuf. Brunsta fon Bandena (Brunst von Banden) očistila je od partizana prostoriju Jezero – Majdan. Za vrijeme akcije prema k. 1098 prodrli smo do Majdana. Neprijatelj je odstupio prema sjeverozapadu i zapadu.²³
Od 28. IV 44. od 21.30 časova do 29. IV 44. 04 45 časova neprijatelj u jačini od oko 250 ljudi pokušao je svim sredstvima da zauzme k. 1098 (2. proleterska brigada);²⁴ 2 neprijateljska srednja bacača izbacila su oko 100 metaka. Vis 1098 je dominirajući i u toku cijeloga dana utvrđivan je i pojačavan, tako da više nije potrebno povlačenje na Đumezlijama.
- Sopstveni gubici: 1 mrtav, Ostuf. Piler (Piller) lako ranjen (ostao u jedinici) vodnik Oša (Oscha) teško ranjen.*

²² 23 j 25 Te borike vodene *su* sa bataljonima 1. proleterske brigade, koji su tom prilikom imali 3 mrtva i 7 ranjenih boraca. Bliže o tome vidi dok. br. 142 i 151.

²⁴ Pogrešno. Treba: 1. proleterska brigada.

Neprijateljski gubici: 17 mrtvih izbrojano 20 mrtvih procijenjeno 30 ranjenih,²⁵
Ratni plijen: 1 laki mitraljez (italijanski), 2 puške.

30. IV 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*

Svi potčinjeni dijelovi posjeli su vis 1098 i vis na padini 400 m istočno. Izgrađen je kružni položaj. Municije ima dovoljno. Komandant bataljona i Ostuf. Piler vrše pregled otporne tačke k. 1098.

BR. 193

OPŠTA BOJNA RELACIJA 2. ZBORNOG PODRUČJA ZA APRIL 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ U SJEVERNOM DIJELU SREDNJE I ISTOČNE BOSNE¹

I. DIO

A. – Kod 1. lovačkog zdruga.

1) 4. lovačke pukovnije:

- 1.–3. IV. Stožer pukovnije, 1. sat, 13., 14. i 15. sat i die-
lovi 4. sati u Derventi, 2. sat na postavu Osojci –
Kalenderovci – Jabukovac, 3. sat na postavu Bi-
šnja – Vrhovi – Kamen, 5. sat na Usori, 6. i 7. sat
na postavu Denkovača – Bare, 8. sat pridodijeljena
na pojedinim postavima, 9. sat na Počivaljci, 10. i
11. sat u Teslicu.
4. IV. 9. sat, koja je na postavima na Počivaljci oko
0100 sati napadnuta je od partizana. Posle kraće
borbe, a uslied nadmoćnosti neprijatelja ova sat se
je povukla prema željezničkoj postaji Komarica.²
Oko 0500 sati, kada su se napadači povukli, 9. sat
zauzela je opet iste postave. Tom prilikom ranjena
su dva domobrana, dok je nestao nadporučnik

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 4/1–3, k. 60.

² Borba je vođena sa jedinicama 12. krajiške brigade. Vidi dok. br. 73.

Somborac Marko, 1 dočastnik i 1 domobran. Nadporučnik Somborac i dočastnik javili su se nekoliko dana kasnije u svoju jedinicu.

5. IV. Razviđanje i izobrazba; 10. i 11. sat krenule su iz Teslića u Doboju, gdje su istoga dana zaposjele postave Denkovača – Bare.
6. IV. Jake partizanske skupine opažene u zoru ispred postava u Derventi na crti: Zobište – crkva Kalenderovci. Na ovaj prostor otvorena je topnička vatra na što su se partizani raspršili.
7. IV. 5. i 6. sat na odmoru u Usori, a 7. i 8. sat u Barama.
8. IV. Noću oko 2300 sati napadnuti su postavi kod Derventskog Luga, Kamena te želj. postaje Lupljanice. Napadaji su odbijeni uz pomoć topništva. Tokom ovih borbi partizani su zapalili želj. postaju Dažnica i prekinuli brzoglasnu vezu između Dažnice i Lupljanice. Napadnuta posada Domdo na Počivaljki davala je odpor ali usljed brojčane nadmoćnosti napadača morala je odstupiti.³
Vlastitih gubitaka nije bilo.
U toku dana 9. sat, koja je bila na Počivaljki, ušla je u sastav bojne u Doboju.
9. IV. Prva sat 4. lovačke pukovnije upućena na postav šušnjari, obzirom na pojavu partizana od strane Modriča, dok je 7. sat krenula iz Doboja u Johovac radi osiguranja pruge.
10. IV. 5. i 6. sat sa pridodatim dielovima 8. sati krenule su sa vlakom do Johovca, a odavle hodom do s. Foče, gdje su zauzele postave.
11. IV. Razviđanje i izobrazba.
12. IV. Sa dielom posade iz Dervente, sa postava Vrhovi – k. 239 – pravcem na jug k. 239 – k. 285 – Donjani izvršen je pothvat protiv neprijatelja, u dodir sa neprijateljem nije se došlo.
13. IV. II. bojna 4. lovačke pukovnije bez 7. sati krenula je iz Vranduka za Johovac, gdje se je priključila 7. sat. te krenula u podhvat pravcem M. Prnjavor – Spletana Lipa – Prokop – Kurjačine,

³ Napad je izvela 12. slavonska brigada. Vidi dok. br. 36.

gdje je naišla na skupinu partizana i nakon dvosatne borbe istu raspršila,⁴ te nastavila pravcem Jelić – Raškovci – Stanari i ne naišavši više na neprijatelja vratila se u Usoru. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati.

III. bojna 4. lovačke pukovnije krenula je vlakom u Teslić odakle je nastavila podhvat pravcem: Teslić – Paljike – Krčevine – k. 330 do ^ut^ za Prnjavor, ne naišavši na neprijatelja ova bojna vratila se u Doboj i zauzela svoje prvobitne postave.

13. IV. Razviđanje i izobrazba.
14. IV. 6. i 7. sat sa pridodatim dielovima 8. sati vratile se na Vranduk, a 5. sat produžila i stigla istog dana na Poči valjku.
15. IV. Razviđanje i izobrazba.
16. IV. II. bojna 4. 1. p. krenula u Gračanicu.
17. IV. Sa dielom posade u Derventi izvršen podhvat pravcem šušnjari želj. postaja Lupljanica – Brđani – Malojčani – Radovanovići – Donjani – Vrhovi. Na komuniste se nije naišlo.
II. bojna krstarila je iz Gračanice do Srnice i istoga dana vratila u Gračanicu, bez dodira sa neprijateljem.
18. IV. II. bojna vratila se na Vranduk, dok je 5. sat ove bojne ostala u Gračanici.
19. IV. Dva voda 1. sati sa odjeljenjem strojnica i jednim bacačem upućeni na Karaulu i Topuz.
20. IV. 9. sat otišla na Rudanku za osiguranje pruge.
21. IV. Vodovi 1. sati sa odjeljenjem strojnica i jednim bacačem vraćeni iz Karaule i Topuza u Derventu.
22. IV. I. bojna sa dielom posade iz Dervente poduzela podhvat pravcem: Žirovina – m. šušnjar – Poljari – Srpski Božinci – Božinci – Glogovica, a II. bojna pravcem: Vranduk – Krušik – Trnjani – Glogovica, radi podhvata protiv komunista na tome prostoru. Obe bojne sastale se na Glogovici, ne

⁴ Prema izvještajima Štaba 11. NOU divizije borba je vodena 12. aprila. Vidi dok. br. 71.

našavši na neprijatelja, nakon čega su se povratile na svoje prvobitne postaje. Gubitaka nije bilo.

23. IV. Postrojena 12. sat iz Dervente stigla u Doboj.
24. IV. II. bojna krenula iz Vranduka vlakom do Doboja, a odatle hodom do s. Lukavice, gdje joj se priključila i 5. sat iz Gračanice, radi podhvata protiv neprijatelja na prostoru: Srebrnik – Srnice.
25. IV. 1. sat iz Dervente upućena je na Počivaljku.
9. sat upućena iz Doboja u Johovac radi osiguranja želj. prometa.
II. bojna zadržava se u s. Lukavici.
26. IV. II. bojna krstari na prostoru Lukavica – Hodžići – Doborovci bez dodira sa neprijateljem.
27. IV. II. bojna produžava krstarenje na prostoru Hodžići – Sladna – Babunovići. U toku krstarenja nailazi na manju skupinu partizana, koja je nakon kraće borbe raspršena. Uhvaćena tri partizana i 2 partizanke, dok su 2 partizana ubijena. Vlastitih gubitaka nije bilo.
28. IV. 5. sat II. bojne krstari pravcem Špionica – Srnica, a bojna iz Vučkovca – Špionica – Babunovići, gdje nailazi na manju skupinu partizana. Uhvaćene 2 partizanke i 1 dječak. 1 partizanka teško ranjena, dok je jedna ubijena.
Zaplijenjeno: 1 njemačka strojopuška, jedna puška Mauzer, 2 ručne bombe, promičbeno i liečničko tvorivo.
29. IV. II. bojna uhvatila je spoj sa njemačkim dielovima SS – divizije u Srebrniku.⁵
30. IV. II. bojna povratila se je u Doboj.
U toku celog mjeseca vršena svakodnevna razvidanja, bez dodira sa neprijateljem.
- 2) 6. *Lovačka pukovnija:*
Stožer 6. lovačke pukovnije, 13., 14. i 15. sat, te II. bojna ove pukovnije nalaze se na postavima u Tesliću. Jedna kombinirana sat, ojačana sa jednim teškim bacačem II. bojne nalaze se od 3. IV. o.g. u JeLahu,

⁵ Odnosi se na dijelove 13. SS divizije („Handžar“).

Dio postava u Teslicu drže i dielove III. bojne 6. Posadnog zdruga.

Dana 5. IV. o.g. upućena je III. bojna 4.1.p. u Doboj, a vod haubica u sastav 1. bitnice V. top. sklopa u Doboj.

1. bojna 6.1.p. nalazi se na preoružanju u Brodu, osim 1. sati koja je stalno u Derventi i 3. sati, koja je od 17. IV. o.g. u Đakovu na osiguranju nakupa hrane.

III. bojna ove pukovnije, kao okvirna, bez ljudstva nalazi se u Zemunu.

9. IV. U 0530 sati izvršili su komunisti sa manjim snagama napad na most Jelah. U isto vreme izvršila su dva bataljona komunista napad na posadu u s. Kalošević – Piljuzić – Omanjska – Križ i Miljanovci. U toku borbe poginuo je jedan pripadnik Domdo bojne, dok su 2 ranjena. Neprijateljski su gubici nepoznati.

10. IV. Noću 10/11. IV. 44. oko 2300 sati, napali su komunisti postave 5. sati Tesličke Domdo bojne u Sivši i Omanjskoj. Usled nadmoćnosti neprijatelja posade iz tih sela pod borbom povukle su se prema Makljenovcu i Tešanjski.⁶ Poginula su 3 pripadnika Tesličke Domdo bojne.

12. IV. II. bojna ove pukovnije pridodata je njemačkoj SS bojni „BRAY MAYER”⁷ u podhvata pravcem: Teslić – Arapovina – Paljike – k. 432 – k. 428 – Stanarsko raskršće – put Tedin Han – Jelah – Teslić.

Bojna je krenula u 0530 sati, a bila je u zaštitnici. U toku istoga dana bojna se vratila na svoje postave ne naišavši na neprijatelja.

26. IV. Prema zapovjedi 42. Jäger div.⁸ Abt. 1 A/E. br. 558/44., a koju je zapovjed potvrdilo i ovo zapovjedništvo dvije sati (2. i 4. sat I. bojne) krenule su u 0400 sati u nasilno razviđanje pravcem: Brod –

* Na tom prostoru je tada dejstvovao 2. bataljon 5. kozarske (krajnske) brigade. Vidi izvještaje njenog Štaba od aprila 1944. Štabu U. NOU divizije za prvu polovinu aprila (Arhiv V. I. I., reg. br. 15-1/I. k. 870).

⁷ Riječ je o 2. bataljonu 13. puka 7. SS divizije „Princ Eugen”. Naziv „Braj Majer” bataljon je vjerovatno dobio po imenu svoga komandanta. Bliže o dejstvu bataljona vidi dok. br. 192.

⁸ Do preimenovanja, marta 1944, divizija je imala naziv 187. rezervna divizija 69. rezervnog korpusa.

Podvinje – Rastušje – Grabarje – Kindrovo – Oriovčić – Dubovik – Matković Mala – D. Slatinik – G. Slatinik i natrag od G. Slatinika cestom preko Podcrkavlja u Brod.⁹

Od s. Podvinja jedna sat je upućena preko Marice Brda prema Grabarju, a jedna cestom preko Rastušje. Nakon pretresa tih sela obje sate su krenule prema s. Kindrovu. Ispred s. Kindrova otvorena je od strane partizana vatra na prednje dijelove koji su odgovorili vatrom i partizani su se povukli.

Na putu između s. Kindrova i s. Oriovčić blizu k. 223 nađena su 2 partizanska skladišta, koja su uništena paljenjem, budući da nije bilo prievoznih sredstava za prijevoz tvoriva.¹⁰

Kod s. Matković Male otvorili su partizani iz obližnjih šumaraka jaku strojničku i pušaranu vatra, ali je ista bila netočna tako da gubitaka nije bilo. Ta partizanska skupina jačine oko 100 do 150 ljudi raspršena je vatrom teškog bacača i strojnice.

U toku ovoga podhvata nestao je jedan domobran iz 1. sati. Od opreme nestalo: jedna komplet garnitura odijela i obuće, kao i ostala vojnička oprema, koja pripada vojniku.

30. IV. Kola 4. sati, koja su išla u s. Dolci po drva naišla su na cesti s. Podvinjsko Bukovlje na nagaznu minu, te su tom prilikom potpuno uništena, a vozač od zadobivenih rana u bolnici preminuo je.

U toku cijelog mjeseca vršena su svakodnevna razviđanja, bez dodira sa neprijateljem.

B. – Kod 3. lovačkog zdruga

1.–3. IV. Vršena su svakodnevna razviđanja sa postavama obrane Tuzle sa jačim obhodnjama u svim smjerovima do na daljinu do 10 km u cilju prikupljanja podataka o kretanju i namjeri neprijatelja, kao i u cilju prikupljanja vojnih neposlušnika.

⁹ io j so u namjeri da razbije jedinice 6. korpusa NOVJ i ovlada slobodnom teritorijom Slavonije, neprijatelj je 26. aprila preduzeo napad u kome su, pored pomenutih jedinica, učestvovali dijelovi njemačke 42. lovačke divizije i jedan policijski puk, dijelovi 4. domobranskog zdruga, 2. bojna Brzog zdruga, 16. ustaška bojna i ustaško-domobranske snage iz Podravske Slatine i Virovitice. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 26, dok. br. 136.

Na neprijatelja se nije naišlo, niti je bilo prikupljenih vojnih neposlušnika.

Usavršavali su se postavi obrane Tuzle.

4. IV.

Izvršeno je razviđanje pojačanom obhodnjom smjerom Tuzla — Dragoševići — Crno Blato — Breške. Pred s. Breške obhodnja je dobila iz sela vatru, nastala je borba, koja je trajala preko pola sata, te pošto je vatra od strane neprijatelja bivala sve jača obhodnja se je morala povući.

Osim toga vršena su razviđanja sa postava obrane Tuzle i u drugim smjerovima do na daljinu do 10 km. no bez dodira sa neprijateljem.

Vlastiti gubici: 1 domobran ranjen.

5.—13. IV.

Vršena su svakodnevna razviđanja sa postava obrane Tuzle jačim obhodnjama u svim smjerovima do na daljinu od 10 km u svrhu prikupljanja podataka o neprijatelju i njegovim namjerama, te u svrhu prikupljanja vojnih neposlušnika.

U ovim razviđanjima na neprijatelja se nije naišlo. Saznalo se da partizani drže Breške sa grupom od oko 100 ljudi, te manjim dielovima sela Dvor, Lameši (11 S Tuzla) te Obodnicu i Brusnicu.¹¹

Saznalo se je još da su 7. IV. četnici Zvorničkog četničkog odreda vodili borbu sa partizanima kod s. Rastošnice (23 I Tuzla), te da su ubili 7 partizana.¹²

9. IV. ustanovile su obhodnje da se jedna partizanska brigada (skoro 500 ljudi) nalazi sa skladištem i bolnicom u s. Obodnici¹³ (11 SZ Tuzla) te da pljačkaju okolna sela.

12. IV. saznale su obhodnje da se partizani nalaze u selima Jablanica (10 S G. Tuzla), Piperima i Bučju (11 SZ G. Tuzla). Nadalje da je „Kurjakova“ partizanska brigada u iacini oko 2000 ljudi zaposjela sela Humci (16 SZ G. Tuzla). Brezie (3 JZ Humci), i Kat. Drijenču¹⁴ (5 J Humci). Sriem-

^{11, 18 i 15} Na tom prostoru su tada djelovali dijelovi 3. vojvođanske brigade. O njenom rasporedu i o gubicima vidi dok. br- 79.

¹² Vjerovatno se odnosi na 1. vojvođansku brigadu, koja se tada nalazila oko Rastošnice. Međutim, u dokumentima brigade i 16. NOU divizije o tome se ništa ne kaže. Vidi dok. br. 42.

¹⁴ Odnosi se na 17. majevičku brigadu. Po nazivu njenog komandanta Veljka Lukića Kurjaka, narodnog heroja, koji je 25. decembra

ska partizanska brigada kod Brezja da je imala borbu sa „Bosanskim planincima“, gdje su partizani imali 27 ranjenih.¹⁵

Obhodnje su saznale još da neprijateljski zrakoplovi skoro svake noći bacaju partizanima na Majeveci oružje, streljivo i drugo tvorivo.

Od mještana i povjerljivih osoba, obhodnje su saznale da partizani skoro svake noći vrše prebacivanje iz Šekovića za Majevicu kod s. Capardi i obratno.

Vlastiti gubici: 1 vodnik ranjen nesretnim slučajem. (Umro u bolnici od rana.)

Protivnički gubici: 7 mrtvih i 27 ranjenih. (Gubitci nanoseni partizanima po „Bosanskim planincima“).

14. IV.

Dielovi „Bosanskih planinaca“ vodili su borbe sa partizanima kod s. Prnjavora i Lipovica (18 i 14 II Tuzla). Tu su partizani bili spriječavani pri prebacivanju iz Majevice pl. prema Šekoviću.¹⁶

Na molbu „Bosanskih planinaca“ upućeno im je pojačanje iz zdruga u jačini jedne sati sa 4 teška bacača.

Vršena su razviđanja sa postava obrane Tuzle u svim smjerovima u svrhu prikupljanja podataka o partizanima i njihovim namjerama. Nije došlo do dodira sa neprijateljem.

Vlastiti gubici: (Bosanski planinci) 2 mrtva. 7 ranjenih.

Protivnički gubici: 5 mrtvih (prebrojano).

16. IV.

Zatvoren je put Simin Han – Miričina po dielovima ovog zdruga i to: dio puta Bukinje – Puračić sa I. bojnom 8.1.p., dio puta Miričina – Puračić sa I. bojnom 5.1.p. i dio puta Tuzla – Simin Han sa jednom sati III. bojne 5.1.p.

Vršena su razviđanja u svim pravcima sa postava obrane Tuzle na daljinu do 3 km.

17.–19. IV.

I. bojna 8.1.p., I. bojna 5.1.p. i jedna sat III. bojne 5.1.p. držale su zaprečnu crtu Tuzla – Miričina. Do dodira sa neprijateljem nije došlo.

u borbi na Romanovcu bio teško ranjen, brigada je često nazivana njegovim nadimkom. (Vidi tom IV, knj. 20, dok. br. 183.) O rasporedu i dejstvu te brigade vidi dok. br. 64.

¹⁶ Borba je vodena sa 3. vojvođanskom brigadom koja je tada zauzela s. Prnjavor. Vidi dok. br. 79.

Osim toga vršena su svakodnevno sa postava obrane Tuzle u svim pravcima blizka razviđanja.

20. IV. Jedna bojna zdruga upućena je u nasilno razviđanje obćim pravcem Tuzla – Zvornik sa zadatkom prikupljanja podataka o neprijatelju i uništenja slabijih partizanskih snaga na tom dielu.

Osim toga vršena su blizka razviđanja sa postava obrane Tuzle u svim pravcima. Do dodira sa neprijateljem nije došlo.

- 21.–22. IV. Bojna zdruga upućena obćim pravcem Tuzla – Zvornik dostigla je bez dodira sa neprijateljem dnevni cilj Prnjavor (18 JI Tuzla). U daljnjem razviđanju bila je napadnuta od slabijih partizanskih snaga te se povukla na Kikače (12 JI Tuzla).

Ostalim vršenim razviđanjima* utvrđeno je da partizani drže sela D. i G. Lukavica (15 JI Tuzla), Gračanicu (18 JI Tuzla), Tupković (17 JI Tuzla), Gojčin (19 JI Tuzla) i Osmaci (24 JI Tuzla).

21. IV. jedna sat razviđala je smjerom Tuzla – Parselo – Dubrave – Vukovije – Jeginov Lug – Tupković. U Jeginovom Lugu sat je napadnuta od partizana te su isti nakon dvosatne borbe odbaceni prema jugu.

Vlastiti gubitci: 1 domobran ranjen. Neprijateljski nepoznati.

- 23.–24. IV. Bojna zdruga, koja je razviđala obćim pravcem Tuzla – Zvornik povraćena je u Međaš (13 JI Tuzla) sa zadatkom da vrši razviđanje u pravcu Prnjavor i Kalesije.

Osim toga vršena su razviđanja sa postava obrane Tuzle na daljinu do 3 km. Nisu prikupljeni nikakovi podaci.

25. IV. Po zapovjedi zapovjednika 13. Bos. SS divizije upućena je jedna bojna zdruga u područje Obodnica – Dokanj, a jedna boina u područje Vražići sa zadatkom izviđanja i uništavanja razbijenih dielova neprijatelja na njihovom području i održavanja veza sa tamo nalazećim se osiguravajućim dielovima SS divizije.

Osim toga po istoj zapovjedi upućena je jedna sat u Čorbin Han (10 SI Tuzla) sa zadatkom osigu-

ranja puta Čorbin Han – Lopare i uništavanja razbijenog neprijatelja ako se tamo pojavi.

Vršena su još blizka razviđanja sa postava obrane Tuzle no bez posijedka.

26. IV. I. bojna 5.1.p. koja je djelovala iz prostorije Dokanj – Obodnica, došla je sa svojim obhodnjama u dodir sa neprijateljem koji se zadržavao na grebenu Majevice pl. Nakon kraće borbe obhodnje su se morale uslied neprijateljske nadmoći povući.¹⁷

Obhodnje 1/8.1.p. u području Vražići kao i obhodnje iz Čorbin Hana nisu došle u dodir sa neprijateljem.

Osim toga vršena su blizka razviđanja sa postava obrane Tuzle no bez posijedka.

- 27.-29. IV. 1/5.1.p. i 1/8.1.p. kao i sat iz Čorbin Hana nisu u toku 27. IV. sa svojim obhodnjama došle u dodir sa neprijateljem.

Vršenim bliskim razviđanjem sa postava obrane Tuzle nije došlo do posljedka.

29. IV. obhodnja I/5.1.p., koja je djelovala iz prostora Dokanj – Obodnica u razviđanju dočeka je kod Lipika t. 776 puščanom vatrom od grupe partizana nepoznate jačine. Nakon kratke borbe obhodnja se povukla radi neprijateljske premoći.¹⁸

Vlastitih gubitaka nije bilo.
Protivnički gubitci: 1 ranjen.
Plien: 1 puška i 3 bombe.

30. IV. 1/8.1.p. i I/5.1.p. na svoiim područjima u razviđanju nisu naišle na neprijatelja, a isto tako ni sat iz Čorbin Hana.

Uslieđ vršenog pritiska SS trupa od Šekovića partizanske su se snage prebacivale na sjever¹⁹ uslied čega je u Tuzli zapovjeđenja stroga pripravnost.

Vršenim bliskim razviđanjima sa postava obrane Tuzle nije se došlo do posljedka.

Vlastitih, kao ni protivničkih gubitaka nije bilo.

¹⁷ i ¹⁸ Vjerovatno je ta borba vodena sa Tuzlanskim NOP odredom koji je tokom aprila deistvovao na tom prostoru i oko Srebrnika. Vidi istorijat odreda (Arhiv V. I. T., reg. br. 1–6, k. 1258).

¹⁹ Vidi dok. br. 150 i 167.

C. – Kod II bojne brzog zdruga

7. IV. Položaj jedinice: 5. sat II. bojne brzog zdruga sa položaja u Gromačniku krenula je za s. Sibirj, gdje je od Nijemaca dobila zadatak da krene u s. Glogovicu sa zadatkom da tamo pohvata partizanski odbor i provede otkup stoke za hrvatske i njemačke oružane snage.
- Operacije: Po odlasku iz s. Sibirja u pravcu s. Glogovice jedan vod ove sati bio je od partizana istočno od k. 201 napadnut. Napad je poslije kraće borbe odbijen. U s. Glogovici partizanski odbor osjetivši pucnjavu kod k. 201, pobjegao je, a otkup stoke proveden je u redu. U 1400 sati sat je krenula sa rekviriranom stokom i tada je vod, koji je osiguravao selo sa jugoistočne strane bio napadnut vrlo jakim vatrom od partizana. Napad je nakon kratke borbe uspješno odbijen. Sat se vratila u 1730 sati na Gromačnik.
- Prostor: U pravcu s. Sibirj – Glogovica istočno k. 201 i jugoistočna strana s. Glogovice.
- Cilj: uhićenje partizanskog odbora i prisilan otkup stoke.
- Borbeni duh jak, vladanje sabrano i odlučno.
13. IV. Položaj jedinice: 5. i 6. sat II. bojne brzog zdruga napustila je Gromačnik u 0600 sati i krenula pravcem Gromačnik – Brdo Tirkovac – kota 266 – preko Košarevca – s. Grabarje – s. Kindrovo.
- Operacije: Prema dobivenom nalogu kretale su se obje sati zapovjedenim pravcem. Kod k. 187 u buzini s. Kindrova 5. sat bila je napadnuta od partizana. Napad je brzo paljbom svladan, te je neprijatelj bio prisiljen na povlačenje, koje je vršio pravcem s. Kindrova. U 1030 sati stigle su obje sati u s. Kindrovo; selo se obkolilo i pretreslo. U selu se nalazila partizanska pošta, koja se je zaplijeniš. Od 1100 do 1200 sati nastojalo se dobiti vezu sa desnom grupom, veza međutim nije uspostavljena, jer se ta grupa nije pojavljivala. Međutim se čula jaka pucnjava na lijevoj strani i pošlo se u pomoć u smjeru pucnjave prema šumi Berak da se pomogne grupi, koja je nastupala preko s. Glogovice. Kad su se obje sati razvile u streljački lanac i približile grebenu kojeg su partizani zaosielili, bile su od partizana napadnute jakim puščanom i stro-

jopuščanom vatrom. Razvila se oštra borba i neprijatelj je jurišem bio odbijen i dao se u bezglavi bijeg te se izgubio tjeran našim odredima u gustoću šume.

Prostor: Neposredna blizina s. Kindrova, šuma Berak u visini Kindrovačke crkve u Krčevini.

Cilj: Protjerivanje partizana, koji su se nastanili u s. Kindrovu.

Vladanje postrojbe: uzornim nadiranjem disciplinirane postrojbe odlikujući se hrabrošću i borbenim duhom nadvladale su partizane i odbile ih u celom podhvat.

18. IV. Položaj jedinice: 6. sat II. bojne brzog zdruga krenula je u 0600 sati sa Gromačnika na prisilan odkup stoke us.: Podcrkavje – Grabarje – Rastušje.
Operacija: Nakon uzornog provedenog odkupa stoke u s. Podcrkavju naišla je sat na partizane, koji su osuli vatrom. Nakon oštrog odpora 6. sati. morali su uzmaknuti.
Prostor: s. Podcrkavje.
Cilj: odkup stoke po selima.
Vladanje postrojbe: bilo je kao i ostalih puta na uzornoj visini. Borbeni duh nije zatajio.
26. IV. Položaj jedinice: 5. i 8. sat II. bojne brzog zdruga krenula je sa Gromačnika u pravcu Gromačnik – Tirkovac – Bazovac – Marica Bok do Razpučja – Knježica – Glogovica – preko Visoke Gradine u Zdenca.
Operacije: Kod Knježice odvojila se 5. sat od 8. sati i krenula na pretres s. Glogovice. Neki partizanski odbornici, kako se saznalo ispitivanjem seljana, pobjegli su iz sela, kad se sat približavala selu. Pred samim selom u šumi uhvaćen je partizanski teklić, koji je predan njemačkoj diviziji u Brodu n/S na daljnji postupak. Iz s. Glogovice krenula je 5. sat do Knježice preko Visoke Gradine – k. 370 u s. Zdenca, gdje se sastala sa 8. sati. U Zdencima je po obavijestima trebao biti partizanski stožer, koji je pobjegao prije dolazka naših sati. Nakon pretresa sela obje sati uputile su se na Dilj planinu, te bilom Dilja do kote 407 put Djedine Rieke – Gornji Slatinik.²⁰

Tu se čekalo na I. bojnu 6. 1. p., koja nije do-
lazila. U 1700 sati produžilo se preko s. Podcrkavje
– Grabarje – Podvinje – Gromačnik.

Prostor: Gromačnik – Tirkovac – Bazovac – Ma-
rica Bok – Knježica – Glogovica – Visoka Gra-
dina – Zdenci – bilo Dilja – Djedina Rieka –
Gornji Slatinik – Podcrkavje – Grabarje – Pod-
vinje – Gromačnik.

Cilj: Uništenje partizana i nasilno izviđanje.

Vladanje postrojbe: uzorna disciplina, bezuvjetno
pokoravanje i brzo snalaženje.

II. IZKUSTVA.

U ovom razdoblju nisu stečena nikakova naro-
čita iskustva.

III. NEDOSTATCI I POGRIEŠKE.

Manjkavo oružanje jedinica, koje nisu bile na
preaoružanju. Pogriješaka nije bilo.

Z A P O V J E D N I K
general Pacak
Pacak

OPŠTA BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 9. POSADNOG ZDRUGA O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ U HERCEGOVINI I JUŽNOJ DALMACIJI U APRILU 1944. GODINE¹

OBĆA BOJNA RELACIJA
ZAPOVJEDNIŠTVA 9. POSADNOG ZDRUGA
Za mjesec *travanj* 1944. g.

Broj 1

Raspored podređenih djelova zapovjedništva 6. pješačke divizije, bio je početkom mjeseca *Travnja* 1944. g. sljedeći:

1. – Mostar:

Zapovjednik posade: Zapovjednik popunidbenog zapovjedništva Mostar pukovnik Rudolf Ukmar.

- Mostarska pomoćna sat,
- Mostarski povozni vod i
- 3. sat III. samovozne bojne.

2. – Trebinje:

Zapovjednik posade: zapovjednik 14. pješačke pukovnije pukovnik Juraj Ćordašić.

- 14. pješačka pukovnija i to:
- Stožer pukovnije,
- 15. stožerna sat,
- III. bojna – stožer sa 9., 10., 11. i 12. sati (na osiguranju želj. pruge Hum – Poljice).

3. – Dubrovnik:

Zapovjednik posade: Zapovjednik 6. pješačke divizije – zamjenik pukovnik Zuech Stjepo.

- Stožer 6. pješačke divizije,
- Ratni sud 6. pješačke divizije,
- Mostarska posadna sat,
- Mjestno zapovjedništvo Dubrovnik i
- Dubrovačka posadna sat.

4. – Gacko:

Zapovjednik Domdo bojne Gacko satnik Fazlagić Safet.

– Domdo bojna Gacko sa 1., 2., 3., 4., 5., 6. i 7. sati.

Tok važnijih događaja bio je u glavnom sljedeći:

2. IV. 1944.

5 neprijateljskih zrakoplova-lovaca mitraljiralo je jednu njemačku samovoznu kolonu kod s. Oboda (2 i. Cavtat), 6 samovoza je lakše oštećeno. 3 vojnika su poginula, a 6 ranjeno.

Isti zrakoplovi mitraljirali su na putu Trebinje – Dubrovnik jedan osobni samovoz, kojom je prilikom poginuo kotarski predstavnik iz Trebinja sa gospođom, načelnik grada Trebinje i upravljač samovoza.

Također su na željezničkoj postaji Hum mitraljiranjem oštetili 1 lakše i 1 teže lokomotivu.

3. IV. 1944.

Iznad Dubrovnika preletjelo je u 9 sati na visini od oko 5000 metara oko 200 neprijateljskih teških bombardera, sa juga u pravcu sjevera. Povratak ovih zrakoplova bio je u dvije grupe iznad Dubrovnika i to jedna u 12 a druga u 1330 sati.

4. IV. 1944.

8 neprijateljskih zrakoplova-lovaca u niskom lietu u nekoliko mahova mitraljirali su Cavtat.

Ranjena su 2 njemačka vojnika, 2 žene i 1 dijete.

Potopljen je 1 motorni čamac i uništeno njemačko obalno motrilište.

6. IV. 1944.

Djelovi 369. grenadirske pukovnije² u suradnji sa četnicima, odpočeli su podhvat protiv XII. partizanske brigade na pravcu Klobuk (16 i. Trebinje) – Viluse. Borbe su vođene u toku cjelog dana, no posliedak još nije poznat.³ Niemci su imali 1 mrtvog i 15 ranjenih.

7. IV. 1944.

Neprijateljski zrakoplovi-lovci mitraljirali su željezničku postaju Hum i Poljice. Oštećen je 1 stroj i nekoliko vagona.

Poginuo je 1 željezničar.

² Odnosi se na dijelove 369. puka njemačke 369. legionarske divizije („Vražje“). (Vidi dok. br. 25, napomenu br. 4.)

³ Prema izvještaju Štaba 12. hercegovačke brigade od 8. aprila 1944. ta borba je vodena 7. aprila (vidi dok. br. 44).

Partizani su zauzeli s. Mosko⁴ (9 s. Trebinje), tako je promet kao i brzoglasne veze sa Bileom prekinut. U ovoj borbi ranjen je 1 četnik.

Djelovi 369. grenadirske pukovnije, koji su u suradnji sa četnicima vršili podhvat čišćenja u pravcu Klobuka (16 i Trebinje) – Vilusa probili su se do Vilusa i tako očistili taj teren. Protekle noći ova se je skupina Niemaca i četnika vratila u Trebinje, jer ih je na položaju zamjenila vojska, koja je vršila podhvat čišćenja iz Crne Gore sa pravca Grahovo i Nikšić.⁵

Neprijateljski zrakoplovi-lovci mitraljirali su luku Cavtat. Pogođena su 2 motorna čamca, koja leže nasukani u ovoj luci.

11. IV. 1944.

Oko 1130 sati neprijateljski zrakoplovi-lovci mitraljirali su željezničke postaje Hum, Jasenica-Lug i Poljice, a po drugi put oko 1530 sati željezničku postaju Hum. Oštećeno je više vagona, koji su se nalazili na gore navedenim željezničkim postajama. Žrtava nije bilo.

U 1140 sati 4 neprijateljska zrakoplova-lovca mitraljirali su željezničku postaju Trebinje. Oštećena je 1 lokomotiva i nekoliko vagona. –

12. IV. 1944.

U 0130 sati 3 neprijateljska broda u pokretu od jugoistoka prema sjeverozapadu uz obalu na udaljenosti oko 3 milje otvorili su topničku vatru [na] otok Lokrum i na Gruž i Lapad opalivši oko 150 hitaca.

Na Lokrumu štete i žrtava nije bilo.

U Gružu je glavni cilj bio njemački aparat za osluškivanje na visu Petka, koji nije pogođen i željeznička postaja, koja također nije pogođena, kao i njemačko obalno topništvo na Babinom Kuku (Lapad). Oštećeno je 6 kuća u Gružu i 4 u Lapadu. Poginuo je 1 željezničar i 1 građanska osoba. Ranjeno je 2 građanske osobe i 1 vojnik-Nijemac.

13. IV. 1944.

Neprijateljski zrakoplovi-lovci mitraljirali su željezničku postaju Trebinje. Oštećena je 1 lokomotiva.

⁴ Zauzeo ga 1. bataljon 10. hercegovačke brigade noću 7/8. aprila. Vidi dok. br. 43.

⁵ O borbama i o neprijateljskim snagama na sektoru s. Vilusa vidi dok. br. 44, 58 i 63.

Protekle noći partizanska trojka zapalila je željezničku postaju Duži (9 j. i. Hum), koja nije bila posjednuta od vojske.

Oko 2100 sat napadnuto je od odmetnika naše uporište na željezničkoj postaji Hum. Napad odbijen.

Nalogom III. zbornog područja Glst. br. 1404 (tajno od 11. IV. 1944. g.) zapovjedbno je postrojavanje preustrojstvo od zapovjedništva 6. pješačke divizije zapovjedništvo 9. *posadnog* zdruga u Dubrovniku pod današnjim danom.

15. IV. 1944.

U 0730 sati 4 neprijateljska zrakoplova-lovca bacili su 2 bombe manjeg kalibra u Rijeci Dubrovačkoj. Pogođen je brzo-glasni uređaj i električni vod visokog napona za vodovodnu središnjicu.

Između 10 i 1030 sati preletjele su formacije od oko 650 neprijateljskih teških bombardera praćene sa oko 25 lovaca iznad Gruža i Zatona sa pravca jugozapada prema sjeveroistoku na visini od oko 2500 do 3000 metara.

U 2100 sat napadnut je od neprijateljskih zrakoplova naš teretni samovoz, koji je išao iz Dubrovnika za Trebinje na cesti kod Ivanice (6 s.i. Dubrovnik). Samovoz se je strovalio u provaliju. Upravljač samovoza je teže ranjen, a samovoz manje oštećen.

16. IV. 1944.

Od 0900 do 1100 sati jaka jata neprijateljskih teških bombardera praćena od lovaca prelietala su iznad Dubrovnika i okolice sa pravca jugozapad prema sjeveroistoku na visini 3000 do 4000 metara.

U toku popodneva ova su se jata vraćala u suprotnom pravcu.

17. IV. 1944.

Od 1145 do 1200 sati jake formacije neprijateljskih bombardera praćene od lovaca prelietale su iznad Dubrovnika i okolice sa sjeveroistoka na visini od oko 4000 metara. Ove skupine vraćale su se u toku popodneva u suprotnom smjeru.

U okolini Bileća srušila su se 2 neprijateljska zrakoplova. U borbi, koja je nastala između četnika i partizana za zrakoplove i članove posade, poginula su 2 člana posade Amerikanca.⁶

⁶ Prema izvještaju Štaba 10. hercegovačke brigade od 17. aprila 1944. avioni su se srušili 15. aprila. Tom prilikom spaseno je 9 savezničkih avijatičara. Vidi dok. br. 83.

U 1200 sati 5 neprijateljskih zrakoplova-lovaca napali su teretni njemački vlak kod Turkovića (8 j.i. Hutovo). 6 vagona sa streljivom zapaljeno, te je zbog jake eksplozije streljiva oštećeno željezničke pruge oko 150 metara.

Oborena su od protuzrakoplovne obrane 2 zrakoplova. –

19. IV, 1944.

Noćas je grupa od oko 200 naoružanih partizana napala oružničku postaju u s. Trijebnju⁷ (11 s.z. Stolac). Milicioneri Domdo sati Dubrave i Rotimlja stupili su u pomoć oružnicima, te je borba trajala oko 1 sat, nakon čega su se partizani povukli prema s. Rotimlju (12 s.z. Stolac). Pri povlačenju partizani su sa sobom povelili 2 milicionera i glavaru sela Trijebanj. te su u ovom selu opljačkali nešto hrane i odveli nekoliko konja. Partizani su bili naoružani puškama, 3 njemačke teške strojnice i nekoliko strojosamokresa.

21. IV, 1944.

Djelovi XII. partizanske brigade protjerali su jednu četničku brigadu – kapetana Janičića⁹ iz Vilusa (21 i. Trebinje), te u daljem svom nadiranju preko Klobuka došli na Zastrm (k. 705 – 8 z. Viluse).⁹

U 0115 sati napadnuta je posada 21. sati V. ustaške bojne II. prometnog zdruga u Cerovici (3 s. Hutovo) od strane četnika, te je odvedena stoka iz Svitave (6 s. Hutovo). Jednovremeno napadnuta je i pruga između željezničke postaje Hrasno i Hutovo.

U 0800 sati napadnuti su ustaše ove bojne, koji vrše osiguranje za obradu zemlje s. Gnilište (5 j.i. Čapljina). Isto od četnika. Svi četnici stoje pod zapovjedništvom 118. njemačke lovačke divizije.

Protikle noći jedan partizansko-engleski komandos iskrao se je na otoku Mljetu. Isti je naišao na jak otpor njemačke posade te odbačen prema obali sa velikim gubitcima.¹⁰

⁷ Na tom prostoru je tada djelovala 11. hercegovačka brigada. Vidi dok. br. 115.

⁸ Ivan Janičić je bio tada komandant Banjsko-vučedolske četničke brigade. Pored pomenute brigade na tom prostoru je djelovala i Trebinjska četnička brigada. Vidi naređenje komande Trebinjskog četničkog korpusa od 27. aprila 1944. (Arhiv V. I- L., reg. br. BH-V-8511.)

⁹ i ¹¹ O tim borbama vidi dok. br. 121.

¹⁰ O dejstvima naših i savezničkih snaga na Jadranskom moru vidi tom VIII, knj. 2.

Noćas oko 2300 sata partizanske grupe sa Klobuka i Zastrma napale su četnike i Niemce nešto sjevernije od Lastve (12 i. Trebinje). Borba je bila žestoka. Partizani su odbijeni.¹¹

Iste noći jedan partizansko-engleski komandos sa 5 motor-nih jedrenjaka i privoznih čamaca iskrcao se je na otoku Korčuli na sjevernoj obali kod s. Prigradice (3 s. Blato). Obostrana pojačanja t.j. sa otoka Visa i Niemaca sa poluotoka Pelješca u toku su.

23. IV. 1944.

Prema usmenoj obavješti njemačkog konzula g. Velikom Županu, četnici u Trebinju izjavili Niemcima, da im odkazuju suradnju u borbi protiv partizana i da se povlače u šume. Da neće pucati na Niemce u koliko ne budu operirali zajedno sa ustašama, a ove će napasti ako se tamo pojave. Šef njemačke sigurnosne službe obavijestio Redarstvo, da je razlog ovog postupka organiziranje ustaških postrojbi u Trebinju po nekom častniku, koji da je poznat kao komunista, a navodno i zatvaranje Dr. Moretia i kapetana Bauela. Nije isključivo, da se u ovom slučaju radi o ucjenjivanju i da neće doći do ozbiljnih incidenata između Niemaca i četnika,¹² u koliko ovaj po-

¹² U naređenju Komande Trebinjskog četničkog korpusa od 17. aprila 1944. o tome se kaže:

„Imam sigurne podatke iz kojih nazirem da prestoni nepoverenje pa čak i neprijateljski stav 11 [Nijemaca – prim. red.l prema nama. Ovo proizlazi iz toga što merodavni faktori ustaške Hrvatske svim silama rade da nas onemoguće i kompromituju kod 11. Pored toga imam podataka da predstoji ponovan dolazak Ustaša u Južnu Hercegovinu. Sve ovo jasno govori da bi se mogla vratiti 1941. godina.

Ovih dana od strane naše biće predata 11 [Nijemcima] jedna nota u kojoj tražimo punu zaštitu naših srpskih interesa i zaštitu našeg srpskog življa. Ova nota imaće oštar ton. Po predaji ove note, sve starešine i svi borci do daljega ne mogu i ne smeju se viđati u varošima...

Komandanti brigada po prijemu ovoga naređenja izdaće odmah naredbe svojim potčinjenima u kojima im staviti do znanja da u Trebinje može doći samo težak ranjenik ili bolesnik. Sve naše komande i starešine koje su bile vezane za Trebinje isto će napustiti 20. o. m. do podne i neće se smeti vraćati do daljega.

Imajte na umu da su Hrvati, odnosno ustaše počele da kuju mračne zavere protiv Srba i naše organizacije i znajte da su do sada uspeli da nam pred očima 11 ubiju kapetana Luja Kargotića, pohapse i sprovedu u Zagreb Muja Pašića, Dr. Moretia i kapetana Bauela, sve oprobane i iskušane prijatelje, borce i saradnike u našoj Organizaciji. Ne daje niko garancije da se to neće ponoviti. Da ne bi bili iznenađeni i dočekali sudbinu jednog od ovih, vodite strogo računa i zabranite svako dalje kretanje starešina i boraca od određenog dana.

stupak četnika nema veze sa događajima na Mljetu i Korčuli.¹³

U 2030 sati naišao je njemački vojni vlak iz Mostara na rastavljene tračnice kod s. Gojšine (7 s.z. Hum), a zatim su partizani odmah otvorili vatru na preselicu u kojoj se nalazilo sa Niemcima i oko 60 četnika—suboraca. Borba je trajala oko 1 sat, nakon čega su partizani odbijeni.

Ima poginulih i ranjenih Niemaca i četnika.

Ranjen je teže naš pričuvni nadporučnik Radovčić Marije, područni častnik 1 sati I. bojne 9. pos. zdruga, koji se je nalazio u ovom vlaku. —

25. IV. 1944.

U 0500 sati napadnuta je jedna njemačka ophodnja od nepoznate grupe partizana kod željezničke postaje Uskoplje (6 s.i. Dubrovnik). Poslije kraće borbe napad je odbijen. Nakon što se je ova ophodnja povratila na uporište Hum ojačana sa 10 domobrana ponovno je krenula sa uporišta Hum u s. Začule (3 z. Hum) gdje je premoćnim neprijateljskim snagama napadnuta i primorana da se povuče na Hum.

U s. Začule nalazi se oko 100 naoružanih partizana. Gubitaka nije bilo.

U 1500 sati 5 neprijateljskih zrakoplova-lovaca bacili su 6 bombi manjeg kalibra na željezničku postaju Trebinje. Poginuo je 1 naš oružnik. Ranjene su 4 građanske osobe.

Protekle noći razrušena je od odmetnika između željezničke postaje Taleža i Duži (4 i 6 j.i. Hum) oko 150 do 200 metara željezničke pruge. Promet za Trebinje obustavljen za 48 sati.

Neprijateljski zrakoplovi-lovci mitraljirali su željezničku postaju Metković. Oštećena je 1 lokomotiva. Ranjena su 2 njemačka vojnika i 2 građanske osobe.

Detaljna naređenja i instrukcije za dalji rad u ovom poRledu dobićete." (Arhiv V. I. I., reg. br. BH—X—359.)

Kao što se iz ovih dokumenata vidi, između ustaša i četnika je vladala netrpeljivost. I jedni i drugi su nastojali da se revnosnom službom Niemcima nekako domognu vlasti u Hercegovini. Radi toga su se međusobno optuživali kcd Niemaca želeći da steknu njihovo povjerenje.

⁴* Jedinice 26. NOU divizije, uz podršku mornaričkih jedinica NOVJ, od 19. do 26. aprila izvodile «su napade na ostrva Mljet i Korčulu i zauzeli ih. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 26, dok. br. 64» 88. 117 i 134 i tom VIII, knj. 2, dok. br. 71, 74 i 84.

25.IV.1944.

U 0500 sati napadnuta je jedna njemačka ophodnja od nepoznate grupe partizana kod željezničke postaje Uskoplje /6 s.i. Dubrovnik/. Poslije kraće borbe napad je odbijen. Nakon što se je ova ophodnja vratila na uporište Hum ojačana sa 10 domobrana ponovo je krenula sa uporišta Hum u s. Zašule /3 z. Hum/ gdje je pomoćnim neprijateljskim snagama napadnuta i primorana, da se povuče na Hum.

U s. Zašule nalazi se oko 100 naoružanih partizana. Gubitaka nije bilo.

U 1500 sati 5 neprijateljskih zrakoplova-lovaca bacili su 6 bombi manjeg kalibra na željezničku postaju Trebinje. Poginuo je 1 naš oružnik. Ranjene su 4 građanske osobe.

Protekle noći razminirana je od odmetnika između željezničke postaje Taleša i Duži 4 i 6 j.i. Hum/ oko 150 do 200 metara željezničke pruge. Promet sa Trebinje obustavljen sa 48 sati.

Neprijateljski zrakoplovi-lovci mitraljirali su željezničku postaju Metković. Oštećena je 1 lokomotiva. Ranjena su 2 njemačka vojnika i 2 građanske osobe.

27.IV.1944.

Oko Bileća vode se žestoke borbe između četnika i partizana. Partizani su imali gubitaka u mrtvima i ranjenima.

29.IV.1944.

Protekle noći grupa partizana nepoznate jačine izvršila je napad na zgradu četničke komande u blizini željezničke postaje Volujac /4 z. Trebinje/. Napad je odbijen. Ranjena su 2 četnika.

Protekle noći četnici ojačani djelovima 769. njemačke pukovnije iz Trebinja izvršili su napad na partizanske položaje oko Lastve /12 i Trebinje/.

U 1240 sati 5 neprijateljskih zrakoplova-lovaca bacili su na Gruž i Lapad 5 bombi manjeg kalibra od kojih su 3 pale u more, a 2 u šumicu u Lapadu. Štete i žrtava nije bilo.

U 1700 sati ponovo su 6 neprijateljskih zrakoplova-lovaca bacili 8 bombi manjeg kalibra na Gruž i Lapad od kojih su 2 pale u Lapad, 2 na Gruž i 2 iznad zgrade vojarnje "Nelepić". Poginuo je 1 nemački vojnik. Oštećene su 2 kuće u Lapadu i 2 u Gružu.

U 1630 sati neprijateljski zrakoplovi-lovci mitraljirali su željezničke postaje Hum i Diklići. Na željezničkoj postaji Hum zapaljen je 1 vagon, koji je do kraja isgorio. Na željezničkoj postaji Diklići lakše je oštećena 1 lokomotiva.

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIKA
/ Z U E C H /

Oko Bileća vode se žestoke borbe između četnika i partizana.¹⁴ Partizani su imali gubitaka u mrtvima i ranjenima.

29. IV, 1944.

Protekle noći grupa partizana nepoznate jačine izvršila je napad na zgradu četničke komande u blizini željezničke postaje Volujac (4 z. Trebinje). Napad je odbijen. Ranjena su 2 četnika.

Protekle noći četnici ojačani djelovima 369. njemačke pukovnije iz Trebinja izvršili su napad na partizanske položaje oko Lastve¹⁵ (12 i. Trebinje).

U 1240 sati 5 neprijateljskih zrakoplova-lovaca bacili su na Gruž i Lapad 5 bombi manjeg kalibra od kojih su 3 pale u more, a 2 u šumicu u Lapadu. Štete i žrtava nije bilo.

U 1700 sati ponovo su 6 neprijateljskih zrakoplova-lovaca bacili 8 bombi manjeg kalibra na Gruž i Lapad od kojih su 2 pale u Lapad, 2 na Gruž i 2 iznad zgrade vojarne „Nelepić”. Poginuo je 1 njemački vojnik. Oštećene su 2 kuće u Lapadu i 2 u Gružu.

U 1630 sati neprijateljski zrakoplovi-lovci mitraljirali su željezničke postaje Hum i Diklići. Na željezničkoj postaji Hum zapaljen je 1 vagon, koji je do kraja izgorio. Na željezničkoj postaji Diklići lakše je oštećena 1 lokomotiva.

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIK
(ZTTECH)
Zuech

(M.P.)

¹⁴ Ta borba je vođena 25. aprila protiv 10. hercegovačke brigade. Bliže o tome vidi dok. br. 135.

¹⁵ U relaciji Štaba 12. hercegovačke brigade od 2. maja 1944 Štabu 29. NOU divizije kaže se da je tada vođena borba kod s. Dobrog Duba i na Klobuku, i da su se neprijateljske snage, pretrpivši poraz, povukle prema Lastvi. (Arhiv V. I. I., reg. br. 5–6, k. 1151 L)

OPŠTA BOJNA RELACIJA BRZOG ZDRUGA ZA APRIL
1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ OKO
TRAVNIKA¹

OBĆA BOJNA RELACIJA

o podhvatima četa na području brzog zdruha u mjesecu travnju
1944. godine.

A) RAZPORED CETA, JAČINA I NAORUŽANJE:

Dielovi zdruha, postrojeni pod 1. IV. 1944. od jedinica bivše
zagrebačke konjaničke pukovnije, bili su u toku mjeseca trav-
nja raspoređeni radi osiguranja područja i želj. pruge, na sli-
edećim postavima – uporištima:

- stožer brzog zdruha u Travniku,
- stožer III. bojne i 12. sat brzog zdruha u Travniku,
- 9. sat brzog zdruha u Busovači,
- 10. sat brzog zdruha u Bili most,
- 11. sat brzog zdruha u Rankovići,
- 7. sat brzog zdruha u Turbe i
- 3. vod 8. sati brzog zdruha u Travniku.

Brojčano stanje i naoružanje bilo je sljedeće:

a) *Stožer zdruha:*

Brojčano stanje:		Naoružanje:	
Častnika	12	Pušaka	32
Dočastnika . . .	8	Strojosamokresa .	4
Momaka	31		

b) *Stožer III. bojne:*

Častnika	4	Pušaka	54
Dočastnika . . .	10	– strojopušaka . .	4
Momaka	60	Strojosamokresa .	5
		Samokresa	18
		Bacača 4, 6 cm. . .	4

c) 9. sat brzog zdruga:

Častnika	5	Pušaka	203
Dočastnika	20	Strojopušaka	7
Momaka	153	Strojnice	7
		Stroj osamokresa	11
		Samokresa	6
		Bacača 8 cm	2

d) 10. sat brzog zdruga:

Častnika	4	Pušaka	126
Dočastnika	26	Strojopušaka	6
Momaka	156	Strojnice	5
		Stroj osamokresa	8
		Samokresa	6
		Bacača 8 cm	2

e) 11. sat brzog zdruga:

Častnika	4	Pušaka	131
Dočastnika	15	Strojopušaka	6
Momaka	144	Strojnice	6
		Stroj osamokresa	9
		Samokresa	7
		Bacača 8 cm	1

f) 12. sat brzog zdruga:

Častnika	3	Pušaka	129
Dočastnika	18	Strojopušaka	4
Momaka	169	Strojnice	2
		Stroj osamokresa	8
		Samokresa	6
		Bacača 4,6 cm	4

g) 7. sat brzog zdruga:

Častnika	6	Pušaka	93
Dočastnika	16	Strojopušaka	8
Momaka	109	Strojnice	4
		Stroj osamokresa	6
		Samokresa	7
		Bacača 8 cm	3
		Bacača 4,6 cm	1

h) 3. vod 8. sati brzog zdruga:

Častnika	1	Pušaka	27
Dočastnika	4	Strojopuškara	2
Momaka	28	Strojosamokresa	3
		Samokresa	2

B) PODHVAT

U toku mjeseca travnja postrojbe zdruga nisu poduzimale veće podhvate nego su vršile osiguranje postava koje posjedaju i želj. pruge, odbile nekoliko manjih napadaja, te prilikom razviđanja u sukobima naniele neprijatelju osjetne gubitke.

Važniji događaji bili su sljedeći:

8. travnja: obhodnja upućena sa postava Bila – Vitez radi izviđanja napada odmetnika na dva prazna njemačka kamiona, napadnuta je u 0400 sati od skupine odmetnika od 20 ljudi. Odmetnici su se nakon kratke borbe povukli. Odmetnici su kamione spalili, a vojnici se razbjegli.

Oko 0300 sati minirana je dionica pruge Busovača-stražara br. 2 na 12 mjesta. Odmah se pristupilo popravci pruge i radovi na popravci završeni su 9. o.m. do 1200 sati.

12., 13., 14 i 16. travnja: po brzoglasnoj zapoviedi III. Zbornog područja, dne 12. o.m. u 1900 sati upućen je u Turbe podhvatni odio ovog zdruga sastavljen od: 7. sati, 3/8. sati, jedne kombinirane sati od 2 voda 12. sati, 2 voda XXIX. boine I. djel. stajaćeg zdruga, te 2 topa samostalnog posadnog voda VIII. posadnog zdruga.

Dne 13. o.m. u 0500 sati ovaj je odjel zauzeo postav: Turbe – Karaula – Smet – Stijene – 1109 – Suho Polje – Ukelj – 1348 – Karaula gora – 1191 – Slatina – 1138 sa zadatkom spriječiti nadiranje 13. odmetničke brigade iz pravca sjever-jug na cestu Travnik – Jajce.² Danonoćnim nasilnim razviđanjem i postavljanjem zasjeda u zaposjednutom prostoru, te pomaganjem topničke vatre, zadatak je uspješno izvršen i nadiranje neprijatelja podpuno je spriječeno. Podhvatni odio vraćen je u svoja ishodišta 16. o.m. u 2000 sati.

Prilikom ovog podhvata bilo je vlastitih gubitaka 1 ranjen domobran i 2 ranjena ustaša.

Neprijateljski gubitci: 1 mrtav (ustanovljeno) intendant poručnik Savo Kolundžija, procijenjeno 5 mrtvih, 20 ranjenih.

18. travnja: obhodnja, upućena sa postava Busovača u 0300 sata, radi osiguranja želj. pruge, dobila je vatru na 9 kim. iz-

² Odnosi se na 13. proletersku brigadu „Rade Končar“. Vidi dok. br. 14 i 94.

među želj. postaje Busovača i stražare br. 2. Napad odbijen bez gubitaka, odmetnici su imali namjeru minirati prugu – eksploziv pronađen.

21. *travnja*: prema brzoglasnom nalogu III. Zborpoda upućeni su 3. vod 7. sati i koturaški vod 12. sati u Turbe radi smjene dielova SS divizije P. E., koji su u podhvat³.

U 2130 sati upućen je sa postava Rankovići podhvatni vod jačine 1 + 7 + 35 ljudi u s. Šenkovići (12 km j.z. od Travnika) sa zadatkom uništiti i protjerati dielove travničkog odmeta⁴. Dne 22. o.m. u 0530 sati izvršen je iznenadni, veoma smjeli i hrabri juriš u selo, te je taj zadatak u celosti izvršen. bez ikakvih vlastitih gubitaka.

Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih (prebroiano), među njima vođa Izet Arnautović, intendant Jovo Vučić, te intendant i polit, komesar neustanovljenog imena, procijenjeno 12 mrtvih, broj ranjenih nije ustanovljen, zarobljeno 14.⁵

Plien: 8 pušaka. 100 naboja, 12 tovarnih konja, 200 kg žita i pismohrana pronađena kod ubijenog Izeta Arnautovića.

27. *travnja*: 3. vod 7. sati i vod 12. sati vratili su se iz Turbeta u Travnik.

28. *travnja*: prema brzoglasnoj zapoviedi III. Zborpoda, u 1400 sati upućena je 7. sat ovog zdruga u Turbe radi smiene dielova SS divizije P.E. koji su u podhvat⁵. Postav zaposjednut u 1730 sati.

ZAMJ. ZAPO^TTDNTKA PPUKOVNIK
(Klobučarić)
Klobučarić

³ Toga dana 2. bataljon 13. puka 7. SS divizije „Princ Eugen“ prebačen je iz Turbeta u Jajce. Vidi dok. br. 192.

⁴ i ⁵ O toj borbi i o našim gubicima vidi dok. br. 187, naomenu br. 8.